

ГОДИНА II. — 1871 Декемврий 30 — КНИЖКА 7.

ЧЕЛОВѢКОЛЮБИЕТО

— 0 —

Прѣди нѣколко мѣсяци, ный бѣхмы почижли разложе-
ніето на чувствата на челоѡѡка къмъ себе си, къмъ дру-
гитѣ челоѡѡци и къмъ Бога, за да покажемъ различнитѣ
му длѣжности които проистиятъ отъ тия му чювства. длѣ-
жности които той трѣба да има за постоянны правила
въ живота си, ако иска да живѣе съобразно
съ природѣтъ и съ на значеніето си. Ный говорихмы
за чювствата на челоѡѡка къмъ себе си или за себе-
любіето, и тамъ ся спрѣхмы за да не уморимъ читате-
литѣ си изведнажъ съ такѣвъ единъ отвлеченъ прѣдмѣтъ.
Нъ понеже ся заминаж доста врѣмя и не искамы да изо-
ставимъ недовършенъ единъ толкова важенъ прѣдмѣтъ,
който показва ясно всякому закона на природѣтъ му,
ный щемъ покажемъ на кратко и чювствата на челоѡѡка
къмъ ближнитѣ му и къмъ Бога, и послѣ щемъ заключемъ
каквы длѣжности проистиятъ за него отъ анализа на са-
мото му естество.

Ный ся намирамы въ сношеніе съ другитѣ челоѡѡци
въ три главны отношенія: сношенія съ семейството, съ о-
течеството и съ цѣлото челоѡѡчество. За всяко отъ тия
сношенія природата ни е дала по едно чювство за да у-

леснява изпълнението на длъжноститѣ ни; така, тя ни е дала любовь къмъ семейството, любовь къмъ отечеството и любовь къмъ човѣчеството. Колкото кръгътъ на сношенията ни е по-обширенъ толкова любовта е по-слаба; любовта къмъ цѣлото човѣчество е най-слаба, любовта къмъ отечеството е по-силна, любовта къмъ семейството е още по-силна.

1-о Любовьта къмъ семейството. Човѣкъ е създаденъ да си състави едно мѣстичко общество на себе си въ голѣмото общество въ което живѣе, едно семейство въ голѣмото това семейство що наричамъ народностъ. Той обича семейството; а основата на семейството, най-силното чувство, е любовта която свързва мъжътъ съ женитѣ, което ся и нарича собствено любовь.

Првата причина на тази любовь е охотата на пола, за което говорихмы въ прѣминалытъ си членове; нѣ охотата не е любовьта къмъ женитѣ, охотата съществува и въ всичкитѣ други животны; нѣ тѣй нѣматъ съпружеската любовь на човѣка която има нѣщо по възвышено и по благородно отъ проститѣ охотѣ. Тя въодушевява душитъ, распаля благороднытъ и нѣжны чувства и може да трае много врѣмя слѣдъ като прѣдмѣтътъ който е породилъ любовьта не съществува вече. Човѣкъ обича женитѣ си за прѣлесты-тъ ѝ, за хубость-тъ ѝ, за доброто ѝ сѣрдце, за умственнытъ ѝ качества или за заслугы-тъ които му е направила. Любовьта между мъжътъ и жената не е прочее просто тѣлесна; тя е между душитъ повече нежели между тѣлата. Защо ся оскѣрбяваме когато видимъ че прѣдмѣтътъ когото обичамы прѣдпочита другыго отъ насъ въ чувствата си или въ мыслитѣ си? Защото нашата завистъ не е само тѣлесна. Ный искамы възвратнѣ любовь отъ прѣдмѣта, когото любимъ и ся безпокоимъ отъ този вътришенъ огънь който той е распалилъ въ гърдытъ ны. Желаетъ да ни бѣде върентъ даже и слѣдъ смъртъ-тъ ни, и ни ся чини че не е възможно да изгасне този пламакъ никога изъ насъ. Всичко това е доказателство че любовьта и охотата не сѣ истото нѣщо.

Любовта е слѣпа. Тя вижда любимы прѣдмѣтъ много по-хубавъ и си го въображава много по-усѣвършенствованъ отколкото той не е; и това е причина гдѣто

много хора взѣмать грозното за хубаво и лошето за добро. Кога човѣкъ е много влюбенъ въ прѣдмѣта, той е способенъ да направи нѣща противны на нравственното чюство и които бы осѣдилъ ако да не бѣше ослѣпенъ отъ страстьта си. Тѣзи любовь е най-буйната въ сърдцето на човѣка, и по някога го толкова съвършенно завлада, щото той става неинъ робъ, или подпада подъ такива погрѣшки които исплаща послѣ прѣзъ всичкый си животъ. Нѣ когато страстьта ся освѣтлява отъ разума и когато наистинѣ прѣдмѣтътъ е достоянъ за любяніе, колко тя украшава душата, каква сила и енергія ѝ съобщава!

Любовта е прочее нравственно чюство което има за цѣль да съедини тѣсно двѣ души помежду имъ. Тя си избира единъ прѣдмѣтъ, прѣдпочита го отъ всички други и ся толкова силно прилепа до него, щото желае, ако е възможно, да го уедини отъ всички други и да го направи вѣчно нераздѣленъ отъ себе си. Това е доказателство че нѣй не смы направилъ за случайнѣ любовь, нѣ за торжественното и законно бракосъчитаніе.

Тая истина излиза отъ самото разглѣдваніе на мѣжътъ и на женѣтъ. Дѣтето ся ражда и тѣлесно и умственно слабо. Майката е принудена да го отгледа; нѣ какво щѣше да направи тя истата, която не е способна да искара собственикътъ си прѣхранѣ, ако да не бѣше мѣжътъ да ѣ захищава и да ѣ прихранва и неѣ и дѣтето? Майката ще вдѣхне на дѣтето всичкытъ добры чюства, нѣ кой ще му покаже мѣжкытъ чюства съ които трѣба да е въоружено като влѣзе въ обществото? Даже и за възпитаніето прочее дѣтето има нужда отъ двамата тѣя добри ръководители. Ако бащата бѣше само за зачятіето на дѣцата, то той щѣше да е едно развратно сѣщество, жената щѣше да умрѣ отъ гладъ, и дѣте щѣше да е хвърлено на пѣтя. Сама по себе си по-слаба отъ мѣжя, жената не можеше да отхранва дѣтето и да припечелва хранѣ и за него и за себе си. Обществото е длѣжно прочее да захищава чрѣзъ законытъ си женѣтъ противъ оныя нехранимайковци които трѣсятъ само собственото си удоволствіе, и ся не грижатъ никакъ за изпълненіето на длѣжноститѣ си къмъ неѣ и къмъ дѣца-та си.

Жената има прѣдеститѣ и красотѣтъ, казва Бюфонъ,

а силата и хитростта сѣ прѣимущества на другий полъ. Тѣлото на женѣтъ е по-прѣстло и по-граціозно въ формѣ си, нѣ е по-слабо отъ мъжкото; така и въ умственнo отношеніе, нейный духъ е по-привлекателенъ, потѣтъкъ нѣ и по-повѣрхностенъ и по-слабъ. Не е работа на женѣтъ да обыкаля цѣлый свѣтъ, да управлява господарства, да командова цѣли арміи или да полага огромны трудове за нѣкое велико прѣдпріятіе. Тя нѣма нито силѣтъ нито смѣлостѣтъ за такъва нѣща; тя осѣща слабостѣтъ си, нуждѣтъ да ся намира подъ защитѣтъ и подъ покровителството на единъ господарь, и чувствува нѣкакво неизражимо удоволствіе да бѣде подъ благодѣтелното господаруваніе на мъжѣтъ воликъ. Забѣлжено е че и най-славнытъ и най-отличнытъ жени сѣ ся оставили да ся управляватъ отъ любовника си. Жената е прочее създадена да слѣдува благотворнѣтъ и разумнѣ воликъ на мъжя.

Нѣ ако тя е по-слаба отъ мъжя, тѣзи ѣ слабостъ ся възнаграждава съ другы прѣимущества. Колкото е по слаба толкова повече обществото трѣба да ѣ защищава съ законѣтъ си противъ злоупотрѣбленіето на силѣтъ на мъжя. Освѣтъ това, мѣстото което занимава въ сѣрдцето на мъжя си и при люлкѣтъ на дѣтето правятъ положеніето ѣ доста сносно. Ако жената е назначена да упражнява талантытъ си въ къщѣтъ и да ся повинува на мъжя, на тоя послѣдний никакъ не е простено да злоупотрѣблява властѣтъ си. Той трѣба да ѣ почита като равна нему и да ѣ защищава и покровителствува.

Ако жената е родена да управлява семейството, и мъжѣтъ, като ся занимава по вѣтъ съ работѣтъ си, има нужда да ся облѣгне нѣкому относително до управленіето на вѣтрѣшый животъ. Окруженъ въ обществото отъ толкова непріатели и противници, като тича цѣлъ день по занятіята си и срѣща толкова мъчнотъ, той е счастливъ да ся върне вечеръ въ къщѣтъ си и да намѣри едно сѣрдце което го чяка и което нѣма друго желаніе и друго счастіе освѣтъ неговото. Жената му е нужна не само за чюствата които му вдѣхва и за жертвытъ които го кара да прави, нѣ и въ много другы отношенія. Мъжѣтъ прочее и жената сѣ родени единъ

за други; тъй ся допълняватъ съ различнитъ си способности; нъ иматъ равни права и всѣки отъ тѣхъ печели когато знае да стои на мѣстото което му е назначила природата и да изпълнява длъжноститъ които му е наложила.

Съпружеската любовь трае много врѣмя, даже всякога; само, въ младосттъ, тя е буйна, а следъ врѣмя поетическата прѣлестъ изчезва и ся прѣобраща въ чювство по-важно и по-дълбоко което ся увеличава съ всичкитъ счастія и съ всичкитъ несчастія които вкусятъ или прѣтърпяватъ заедно. Въспоминаніето на всичкый прѣминалъ животъ ги прави още по-нераздѣлни въ настоящето и въ бъдѣщето. Колкото и слаба да остане, съпружеската любовь е пакъ несравнено по-силна и отъ най-силното пріятелство и си оставя основаніето на всичкитъ прѣлести и на всичкото счастіе на семействении животъ. Разумѣва ся че ний нѣмамы опытносттъ за нѣщата за които говоримъ, и че излагамъ тука идентъ на философи които сж испытвали тѣхъ чювства на опытъ.

Бащината любовь е много силно чювство въ сърдцето на человекъ. За дѣцата си единъ баща е способенъ да пожертвува много пакти и собсвенный си животъ. Всѣкъ знае какви трудове, какви жертвы, усилия и какви грижи трѣба за да отхрани и въспитае единъ баща дѣцата си, и каква радостъ той осяща да ги отгѣдва и защищава. Безъ бащинѣтъ любовь въспитаніе-то на дѣцата щѣше да е невъзможно и обществото не бы могло да съществува. Бащата обича дѣцата си защото глѣда въ тѣхъ себе си подмладенъ, и мысли че приживява въ тѣхното съществуваніе.

Майчината любовь е такожде много голѣма. Какви мъки не тегли, какви трудове не полага майката за да отгѣда чадата си. Тя ги толкова обича, щото имъ намира качества даже и тамъ гдѣто нѣма освѣнь недостатъки. Какъ да не люби тя едно същество което е нейната рожба, нейный плодъ, и което ѝ е коштувало толкова жертвы и толкова мъки!

Въ тѣзи бащинѣ и майчинѣ любовь дѣцата трѣба да да почитатъ силѣтъ и добринѣтъ на Провиденіето. Любовта обаче на дѣцата къмъ родителитъ не е толкова силна. Има много повече сынове които да не изпълняватъ

дѣлжноститѣ си къмъ родителитѣ си отколкото родителитѣ които да ся не трудятъ за дѣцата си. Съвсѣмъ това, синовията почеть сѣщества. Нѣкои философи мислятъ че ный обычаи и почитаи родителитѣ си само отъ признателность за добринитѣ които ни правятъ. Истина е че колкото родителитѣ ся по добры за насъ толкова повече ги обычаи; нъ, колкото и лоши да сѣ, синовиято ни почитаніе никога не изгасва къмъ тѣхъ. Нищо по грозно отколкото единъ чловѣкъ който не почита баща си; за такава ничтожна тварь не остава вече нищо друго свято отъ онова което е за почитаніе въ чловѣчеството. Семейството е источникътъ на всичкитѣ добры чюства за дѣцата; ако ги не почерпнѣтъ отъ тамъ, ако не станѣтъ първомъ добры чяда тѣй мѣчно бы могли послѣ да обѣдѣтъ добры и похвалны граждана.

Причината на братското пріятелство лѣжи въ това че братія и сестры иматъ иститѣ родители, истото имя, истото семейство, истата отхрана и иститѣ дѣтскы въспоминанія и заслуги.

Нека кажемъ нѣщо и за пріятелството прѣди да почнемъ да говоримъ за любовтъ къмъ отечеството.

Всичкитѣ по главны моралисти сѣ писали врьху този прѣдмѣтъ на дълго, както Плутархъ, Цицеронъ, Монтенъ и други. Ный щемъ покажемъ само сѣщностѣтъ на пріятелството, защото ни не влиза въ плана да говоримъ тука на пространно.

Да има чловѣкъ много пріатели ще рѣче да имани единъ както трѣба. Основата на истенското пріятелство е добродѣтеля, слѣдователно, то не може да сѣществува между хора не честны, не искренны, не добродѣтелни е и много рѣдко, нъ спомага силно за да направи живота ни благополученъ и добродѣтеленъ. То ся поражда между честны души на които вкусовѣтъ и чюствата си приличятъ и ся поддържа отъ уваженіето и отъ почитаніето което лицата иматъ единъ къмъ други. Щомъ не почиташъ нѣкого ты неможешъ и да го имашъ за пріателъ.

Онѣи които свързватъ пріятелствата и ги обработватъ само за интересъ, не сѣ пріатели, нъ спекуланти, защото интереситѣ сѣ извѣдени и щомъ дойдѣтъ въ противоположность пріятелството не само изчезва нъ по нѣкога ся

прѣоборща и въ омразѣ. Повечето отъ пріятелствата които глѣдамы въ свѣта сѣ основаны на интереса; нѣ тѣй не сѣ истинскы, понеже, както казахмы, съ изчезваніето на интереса изчезва и пріятелството имъ: това е търговія и сметка.

Ако и да си праватъ честы заслугы искренныѣ пріатели нѣматъ за цѣль интересътъ; тѣй ся сближаватъ по нѣкакъкъ си взаимна наклонность която ги прави да ся намиратъ счастливи и благополучны въ това си сърдечно дружество. Между тѣхъ нѣма единъ да е по голѣмъ другы по малкъ; тѣй сѣ равны по между си, сподѣлятъ и радость-тъ си и скръбьтъ си, и счастіето си и несчастіето си. Колко драгоценно нѣщо е такъвъ пріятель! Въ счастіето той ни прѣдпазва да не паднемъ въ гордость и въ глупости, въ несчастіето ни, той ни помага и ни утѣшава. «Мойтъ пріятель е другы азъ истый,» казва Аристотель; той е нашата совѣсть уличетворена, затова не трѣба да ся лютимъ кога ни съвѣтва да ся поправимъ отъ погрѣшкытъ си за наше добро.

Понеже искренный пріятель е твърдѣ рѣдко нѣщо и малко хора има които сѣ достойни за това имя, ный трѣба да размыслимъ дълго врѣмя върху чловѣка когото щемъ прѣвземъ за такъвъ пріятель, да го изучемъ твърдѣ добръ въ всяко отношеніе и кога ся вече увѣримъ доста добръ какъвъ е той, тогава само да му отворимъ сърдцето си и да му бждемъ искренности, вѣрны, прѣданны и да имамы пълно довѣріе въ него.

Тѣя сѣ чувствата които производять голѣмъ прѣданность въ частный ни животъ. Нека кажемъ сега какво нѣщо е любовта къмъ отечеството.

(Слѣдва)

Л. I.

СВОЕВОЛНОТО РОБСТВО.

(ДѢ БОВСИ).

(Вижед. брой 3, год. II).

Намирамъ удоволствие да ви припоиш разговорътъ на любимците на Персійскый царь Ксерска, касателно до Спартіанците. Въ врѣмъто въ което прѣуготовявахъ войскытъ си за да завладѣе Гръціѣ. Ксерскъ пратиъ по грѣцкытъ градове посланници да искахъ водѣ и прѣстъ: този бѣше начинътъ съ когото Перситѣ искахъ прѣдаване то на градоветѣ. Въ Спартѣ же и въ Атинѣ не пратиъ, защото оныя конто баща му Дарій бѣше испроводилъ да направятъ подобно прѣдложение, Спартіанците и Атинейци бѣхъ хвърлили едни отъ тѣхъ въ исковани трапове а други въ гираны, думаючи имъ «взѣмете отъ тамъ водѣ и прѣстъ да занесете на Царя си.» Тый не можяхъ прочее да тървѣтъ да имъ ся докаже свободѣтъ нито съ най малкѣтъ думѣ. Въ суевѣреніето си, Спартіанците послѣ свѣка хъ че сътъзи си постѣпкѣ съ си навлѣкли гнѣва на бога на глашатаитѣ; за да го укротятъ тый ся рѣшихъ да пратѣтъ Ксерсу двама отъ сыгражданетѣ си дагы направи каквото иска и така да си платятъ съ това двамата посланници конто бѣхъ убили на баща му. Двама Спартіанци, Спартесъ и Вулисъ ся прѣдложихъ самичкы да отидатъ да платѣтъ съ лицето си тоя дългъ. Тый трѣгвать, и въ вѣтешествіето си стигватъ до палата на единъ персіанецъ, на имя Идарнесъ, царскый управитель надъ всичкытъ крайморскы градове на Малѣ Азіѣ. Той ги приима твърдѣ учтиво; и, слѣдъ многото разговоры врѣху разны прѣдмѣты, попыта ги защо не щѣтъ пріятелството на царя. «Спартіанци, рѣкълъ той, глѣдайте мене и бѣдете увѣрени чи мойтъ господарь знае да награждава оныя конто му ся повинувать; не ся съмнѣвайте, ако му ся подчиняхте, че той ще да направи вѣсѣкы отъ васъ управитель на нѣкой грѣцкы градъ.» Въ това, Идарнесъ, отговорили Спартіан-

цятѣ, ты не можешъ да ни дадешъ добръ съвѣтъ, защото ты познавашъ само счастіето което ни общавахъ, нѣ не познавашъ никакъ онова отъ което ний ся наслаждавамы; ты познавашъ благодѣніето на царя си, нѣ свободата, какъвъ вкусъ има, колко е сладка, ты нѣмашъ отъ това никакво понятие. Обаче, ако ѿкъ бѣше вкусилъ, ты щѣше да ни съвѣтувашъ да ѿкъ защищавамы не само съ коніята си и съ оружіята си, нѣ още и съ збытъ си и съ ногтытъ си.» Спартіянецътъ само казваше правото; нѣ и единый и другый говорахъ споредъ отхранѣтъ си, защото нито Персіянецътъ можеше да жали свободѣтъ, като ѿкъ не познаваше, нито Спартіянецътъ можеше да въспріеме подчиненіето, като бѣше порасълъ въ независимостъ.

Катонъ, като былъ още дѣте, ходилъ често при Силла, тогавашенъ диктаторъ на Римлянецъ, и ималъ свободенъ входъ у дома му, едно защото былъ отъ благороднѣхъ фамиліѣхъ и друго че были роднина. Както всичкиѣхъ благородны дѣца, когато е ходилъ, той е былъ придруженъ отъ учителя си. Той забѣлежилъ че въ къщѣтъ си Силла оскѣждалъ едни, други запиралъ, други заточивалъ, други бѣсилъ; съ еднѣхъ рѣчь, всичко врьшилъ не като градскы служитель, нѣ като тиранинъ на народа, и къщата му пѣрличила по-малко на скѣдилище отколкото на тиранскѣхъ пещерѣхъ. Благородното дѣте рѣкло на учителя си: «Защо ми не дадете единъ ножъ? азъ щѣ го скрыйъ подъ интиріѣтъ си; влязѣмъ често въ одаѣтъ на Силла прѣди да е станѣлъ; рѣката ми е доста силна за да отърва отъ него градѣтъ.» Ето наистинѣхъ една дума достойна за Катона, едно начало на тоя мѣжъ достойно за смрътъѣхъ му. Стига само да раскаже чловѣкъ това дѣло, безъ да казва името на отечеството му, всѣкы ще предположи че това трѣба да е былъ единъ Римлянецъ, роденъ въ Римъ, нѣ въ истенскый Римъ, въ Римъ когато бѣше свободенъ.

Върху кое отгорѣ всичко това? не че мислѣхъ че мѣстото има нѣкакво вліяніе; въ всичкиѣхъ страны и въ всичкиѣхъ климатѣхъ чловѣку е противно подчиненіето и му е пріятно да бѣде свободенъ; нѣ за погѣкъ да че трѣба да съжѣлѣвамы оныя окаянны народы които ся раждатъ съ шіѣтъ въ умота, да ги извинявамы и да имъ прощавамы за гдѣто, като не ся виждали што съикѣтъ

на свободжтъ и като не е имало кой да ги свѣсти, тѣй не сж чувствували никакъ колко е голѣмо зло да бѣдѣтъ робы. Ако има наистенъ такава страна, както казва Омиръ, въ коѣто слънцето грѣе непрѣстанно цѣли шестъ мѣсяци, и ся не явява никакъ другытъ шестъ мѣсяци, оныя които ся родятъ въ тѣзи дълъгъ нощъ, ако не сж чювали какво нѣщо е свѣтлината, ще ви ся види ли чюдно ако, като не сж видѣли никога деньтъ, тѣй навикняхъ на тъмнинжтъ въ коѣто сж родени, безъ да желяжтъ свѣтлинжтъ? Никой не жалѣе никога онова което не е ималъ никога; жалѣніето не дохожда ако не смы имали прѣдварително удоволстіето; и всякога съ пезнаніето на добро е съдружено и въспоминаніето за прѣминжжтъ радостъ. Естество то на челоуѣка е да е независимъ и да иска да бѣде независимъ; нъ естеството му такожде има своитството да ся привива на отхранжтъ който му ся даде.

Така прочее, ако и прѣстата и неразвратена челоуѣческа природа да е свободолюбива, навицѣтъ, които получавамы чрѣзъ отхранжтъ си, ни ставатъ втора природа; така щото прѣвата причина на своеволното робство е навикътъ. Така, най храбрытъ атове, които, въ началото, трептахъ отъ яростъ противъ юзджтъ и самарытъ си турятъ послѣ самичкы главжтъ въ юзджтъ ся гордѣятъ да носятъ единъ господарь на гърбътъ си. Челоуѣцытъ такожде си казуватъ че сж были всякога подчинены, че и бащытъ имъ така живѣли; мыслятъ слѣдователно че сж длъжны да яджтъ тоягжтъ и вѣрватъ въ думытъ на оныя които сж пратени да ги обѣждаватъ че това имъ е опрѣдѣлено отъ Бога; дългото имъ робуваніе подъ единъ господарь ги кара да мыслятъ че тѣй сж негово вече притежаніе, когато, истината е, че годинитъ не даватъ право никому да прави злото, нъ увеличаватъ още повече обыдата. Но по благополучію, има най-послѣ хора, по-добръ родены отъ другытъ, които чувствуватъ тяжестытъ на игото, и не можжтъ да го търпжтъ на гърба си; които всякога, като Одисея, който, по сухо и по море, трѣсише да види дима на къщжтъ си, не прѣставатъ да мыслятъ на естественытъ си правдини, да си напомуватъ своитѣ праотцы и тѣхното състояніе: това сж здравомыслящитѣ просвѣтены хора, които сж не задоволяватъ, като простолюдіето, да глѣдатъ само което имъ е подъ носътъ, нъ виждатъ и отъ

задъ и отпръдъ, и сравняватъ прѣминълото съ бѣдъщето за да оцѣнятъ настоящето си положеніе : това сж тѣя хора които, като имѣтъ естествено здравъ разумъ сж го още развели съ наукѣтъ и просвѣщеніето : такъва хора, когато свободата бы была съвършенно изгубена, и не бы веке сѣществовала въ свѣта, пакъ си ѣ въображаватъ и чувствовать въ духа си сладостътъ ѣ, и за това робството никога не имъ е на вкусъ, колкото и подпиравено да имъ ся прѣдлага.

Х. е разбралъ много добръ че книгытъ и науката най много отварятъ на хората очитъ да упознаятъ себе си и да мразятъ тиранството, за това и нѣма въ царството му по учены отъ колкото той не иска. По това, ревността и любовта на оныя които сж съхранили противъ врѣмената обожаваніето на независимостътъ, оставатъ безъ дѣйствиѣ, защото не могатъ да сж съобщятъ на другытъ : тиранинътъ имъ не дава свободѣ нито да дѣйствовать, нито да говорятъ нито даже да мислятъ ; тѣ сж уединени и нѣматъ срѣдство да съобщаватъ мислитъ си ; при всичко това, Моміусъ не ся смѣ много, когато намѣри недостаткъ на чловѣка когото бѣше направилъ Вулканъ, че не му оставилъ на сърдцето прозорче за да може да ся вижда каквы му сж мислитъ. Казватъ че Брутиусъ и Касіусъ, въ прѣдпріятіето си да освободятъ Римъ, или подобръ цѣлый свѣтъ, не щѣхъ никакъ да възмѣтъ за съучастникъ Цицерона, ако и да бѣше толкова великъ патриотъ, защото цѣнихъ сърдцето му много слабо за едно толкова велико прѣдпріятіе ; тѣ ся не съмнѣвахъ въ неговѣтъ добръ волѣ, нъ ся неповѣрявахъ на куражътъ му. При всичко това, като приглѣда чловѣкъ исторіѣтъ и дрѣвнитъ лѣтописы, ще види че твърдѣ малко сж оныя които, глѣдаючи страданіята на отечеството си въ лошы рѣцѣ, рѣшени искрено да ся освободятъ, да не сж сполучили въ прѣдпріятіето си и да не сж върнали свободѣтъ на отечеството си ; Армодиусъ, Аристокитонъ, Тразибулъ, Брутиусъ старый, Валеръ и Діонъ, изпълнихъ всичкытъ искренното си прѣдпріятіе : въ таквъ случай успѣхътъ никога не липсува на добрътъ волѣ. Брутиусъ и Касіусъ отхвърлихъ счастливо робството, нъ като доведохъ свободѣтъ умирѣхъ, за голѣмѣтъ загубѣ, вѣчното злосчастіе и

отвършенното съобщаване на республиката, която наистина биде закопана съ тяхъ заедно. Другитѣ предприятія които ставахъ послѣ противъ другитѣ римски императоры бѣхъ прости сѣзакятія на честолубцы на които несполукитѣ не сѣ за оплакуваніе, понеже тѣй искахъ да махнѣхъ тирана за да сѣднѣхъ на мѣстото му. На такыва хора азъ не желѣхъ сполукъ и съмъ даже благодаренъ да види всѣкы отъ примѣра имъ че не трѣба да ся злоупотрѣблява съ святогто име на свободѣхъ за лоши предприятія.

Нѣ нека ся завърнѣхъ на прѣдмѣта си отъ когото ся доста отдалечихъ и който бѣше че прѣвата причина за гдѣто хората робуватъ своеволно е че ся раждатъ робы и ся отхранятъ въ раболѣпнето. Отъ тѣзи причинѣхъ произхожда още една: Подъ тиранството чловѣцитѣ лесно ставатъ страшливы и женоподобны, което нѣщо и самъ Инократъ, отецътъ на мидицинтѣ е забѣлѣжилъ и го е казалъ въ единъ отъ книгытъ си называемъ *За болѣстивыѣ*. Този мѣлкъ бѣше наистинѣхъ чловѣкъ съ сѣрдце, което и показа твърдѣ добръ когато великый царь поиска да го привлече при себе си съ голѣмы дарове, и на което той отговори че сѣбѣстыа не му допрошава да ходи да лѣкува варвары, закляты неприѣтели на Гърцытъ, и че неможе да употрѣблява искуството си въ ползѣхъ на оныя които искахъ да порабощаватъ Гръціѣхъ. Писмото му ся намира още и днесъ и жду другытъ му списанія и ще свидѣтелствува вѣчно за доброто му сѣрдце и за благородникътъ му природѣхъ. Явно е прочее че съ изгубваніето на свободѣхъ си чловѣкъ изгубва и храбростъхъ си, подчиненытъ хора не сѣ никакъ нито весели нито куражлии въ битѣхъхъ; тѣй отхождатъ на опасностъхъ като да сѣхъ вързани, като съ всѣмъ истрапнали, и като че ли ги е билъ нѣкой; тѣй не чувствуватъ въ сѣрдцето си да ври жарьтъ на незасимимостъхъ която прави да прѣзирамы опасностъхъ и дава желаніе да купимъ чрезъ хубавѣхъхъ смърть между другаритѣ си, честъхъ на славѣхъхъ. Между свободнытъ чловѣцы обаче всякой ся старае да надминѣ другыгто въ заслужъ за общото добро, защото всѣкы ся бие за себе си тамъ гдѣто и поражаніето е общо и побѣдата е обща сирѣчь за свободното имъ отечество. Но порабощенытъ чловѣцы не само че пѣматъ военный куражъ, нѣ губѣхъ още живостъхъхъ.

си въ всичкитѣ други нѣща, имать сърдцето си ниско и зайшко и сѣ неспособни за всичко що е велико. Тираниитѣ познаватъ добръ това, и като глѣдатъ народитѣ си че взиматъ тѣзи гнѣхъ, тѣй употребяватъ всичкитѣ отъ своиѣ стѣжъ средства за да ги направатъ още по голѣми крави.

Ксенофонъ, важенъ историкъ, и единъ отъ първитѣ грѣцки описатели, е написалъ едно съчиненіе (Геронъ или Портретъ на условіето на царіетѣ) въ което прави Симопада да говори на Герона Сиракускій царь за злосчастіята на тираниитѣ. Тая книга е пълна съ важни и добри измиранія изложени много добръ. Дамо да бѣше далъ Богъ штоо всичкитѣ тирани; прѣди да станжтъ такыва, да го ямажъ прѣдъ очитѣ си, они бы познали грозотіитѣ си въ това оглѣдало и ся бы засрамили отъ пятамата си.

Въ това списаніе той описва вѣтрѣшнето измѣчваніе на тираниитѣ конто, като огнетяватъ всичкитѣ си подданици, нѣматъ довѣріе ни на едного, и ся боятъ отъ всички-тѣ. Между другитѣ, той казва, че лошитѣ царіе си служатъ съ войски отъ чужди народы защото ся не повѣриватъ да даджтъ оружія на собственнитѣ си подданици и да ги правятъ войници защото знаятъ въ съвѣстѣжъ си че имъ ся направили зло. Наистинжъ че нѣкои Французски царіе сѣ си служили и съ такыва войски и то не сега нѣ прѣди врѣмя, нѣ то е било съ друго намѣреніе: за да не истребватъ собственнитѣ си, тѣй не жияхъ паритѣ да плащатъ на другородци. Тѣй е казвалъ и Сипіонъ че прѣдпочита да спаси живота на единъ гражданинъ нежели да убіе сто неприятели. Нѣ тираниитѣ никога не мысли чи властѣта му е сигурна освѣнь когато докара подданицитѣ до тѣжъ стѣпень штоо да нѣма вече въ тѣхъ ни единъ който да струва нѣщо. Справедливо прочее можемъ му каза това което Тразонъ ся ся хвали да е рекълъ на господаря на слоноветѣ:

За това толкова сте способни

Щото сте пазитель на животны.

Нѣ това лукавство на тираниитѣ да оскотяватъ подданицитѣ си не ся вижда нигдѣ по ясно отъ колкото въ основа що употреби Кирусь къмъ Лидійцитѣ; слѣдъ като

бѣше призвѣлъ Сардж, столицѣ на Лидіѣ хваналъ пленникъ прочютия по богатството си царь Креса и го бѣше отвѣлъ съ себе си, доносятъ му извѣстіето че Сарджитѣ ся изново възбунтували. Той можеше да ги истреби, нѣ не иска да унищожи единъ толкова хубавъ градъ, и за да не е принуденъ да бѣде всегда въ опасность и да държи готовѣ войскитѣ си да ги пази въ покорность, той измысли едно сръдство тиранско за да ся осигури за покорностьтѣ имъ; той отворилъ общи донове, кръчмы, и публичны игри и зрѣлища бесплатно, и прогласилъ че ги е направилъ за удовольствіето на жителитѣ, които сѣ свободны да ги посѣщаватъ. Тази страна му сполучи толкова добръ щото отъ послѣ никога нѣма вече нужда да извади калжѣтъ сръщу Лидійцитѣ. Тѣзи окъжаны и невежи народонаселенія ся вдахнѣ въ искусството да намѣрватъ всякакви игри, щото Римлянитѣ възхѣ тѣзи думѣ отъ тѣхъ, и онуй що ный наричамы *забавленія*, тый го наричатъ *Lydi*, като чи ли искахъ да кажѣтъ *Ludi*, *Лидійци*. Всѣкитѣ тираны не прогласяватъ така явно намѣреніето си да развратятъ подчиненитѣ тѣмъ народы и да ги направятъ меккошавы и женоподобны; нѣ истината е че оновакоето той провъзгласи публично, другитѣ безъ исключеніе почти го трѣсятъ покрито. Отъ другѣ странѣ пакъ простолюдіето което е многобройно въ градоветѣ, е подозрително къмъ оныя които го обычатъ и просто и легковѣрно къмъ оныя които го мамѣтъ.

Не мислете да има нѣкое птиче което да влиза полесно въ капаня, нито нѣкоя риба която, за едно късче, да ся закача по-скоро на фолжѣтъ, отколкото народитѣ ся бързо привличатъ къмъ робството за най-малкѣтъ мръвжъ която имъ ся бы -одхвърлила; чудно нѣщо е колко скоро падатъ въ примкѣтъ стига само да ги гадаличкашъ. Театритѣ, игритѣ, джамбазлѣжитѣ и карагѣозинѣтъ, зрѣлищата и пехливанѣтъ, звѣровѣтъ, живописитѣ и други такява билки бѣхъ за древнитѣ народы примамката на робството, цѣнятъ на свободѣтъ имъ, инструментитѣ на тиранството. Това сръдство, тия лукавщины, тия прильщенія служяхъ на древнитѣ тираны да приспиватъ въ игото старитѣ си подданици.

Съ тоя начинъ като зѣпърличатъ на добитѣци които

намиратъ хубаво такива играчки що имъ минувать прѣдъ очитѣ, тѣй привикнувахъ да робувать. Римскыѣ тирани измыслихъ и друго едно срѣдство; то бѣше да давать угощенія на публичныѣ праздници и да забавлявать съ този начинъ това ничтожно множество което си дава и душата за удовольствіето на устата.

Най умный отъ тѣхъ не бы оставилъ паницѣтъ си съ супѣтъ за да придобие свободѣтъ на най свѣршеннѣтъ республикѣ. Тираниѣ раздавахъ щедро жито и вино и то бѣше тогава срамно и жалосно да ги глѣдашь да выжѣтъ: *Да живей царь!* Биеулитѣ, не мысляхъ че не правяхъ друго освѣнъ да получать чясть само отъ тѣхното и че и това що получавахъ, тиранинѣтъ не бы могълъ да имъ го даде ако, по-напрѣдъ, той го не бѣше отнѣлъ пакъ отъ тѣхъ иститѣ. Еди-кой бы прѣвлъ днесъ шинникѣтъ житото, еди-кой бы ялъ на публичното угощеніе на покъсваніе, благославявшъ Тибера и Нерона за хубавѣтъ имъ щедрость, който, на утрѣшний день, принуденъ да остави имота си на сребролюбіето, дѣцата си на сладострастіето, крѣвьтъ си даже на жестокостѣхъ на тѣзи надменны императоры, останване втрищенъ като камикъ и намъ като джбъ. Всякогажъ простолюдіето е было такова: то е лакомо и развратно въ удовольствіето което не може да вкусе благопристойно; а на злиныѣ и злосчястіята, които не знае да носи съ самоутвържденіето, е нечувствително. Нѣма ни едно лице което, кога чюе името на Нерона, да не настрѣхне отъ ужасъ при въспоминаніето на това грозно чудовище, на това мръсно и гнусно чудовище: можемъ обаче да кажемъ че слѣдъ смъртѣтъ му, толковъ мръснѣхъ колкото бѣше и животѣтъ му, благородныйтъ нѣкога римскы народъ почувствува голѣмо незадоволствіе, въспоминяющъ си игритѣ и угощеніята му, до толкова щото на малко остана да го не жалѣе; това го расказва Корнелій Тацитѣ, единъ отъ най добрыѣ и най важныѣ римскы историци и отъ най достойныѣ за вѣрваніе.

Нѣщо което не ще ся видѣ никому чюдно ако си припомни онова което тоя истый народъ бѣше направилъ на смъртѣтъ на Иулій Цезара, който изгони законѣтъ и свободѣтъ. Народѣтъ не намираше въ този мѣжъ нищо поудивително отколкото чловѣколюбіето му, което обаче, съ

всичкѣтъ му прѣхваемость, быде по гибелно и отъ най голѣмѣтъ жестокость на най дивый тиранинъ, понеже тѣзи му утровка кротость направи Римлянитѣ да смучатъ тиранството. Слѣдъ сирѣтътъ му тоя истый простъ народъ, който имаше още въ устата си угощеніята и въ паметътъ си расточителноститѣ му, за да му покаже голѣмъ признателность изигдъ му единъ паметникъ, и го нарече Отецъ на народа и направи на гроба му повече почести отколкото трѣбаше за оныя които го бѣхъ убили. Римлянскитѣ императори не забравихъ да взѣматъ и титлѣтъ трибунъ на народа, едно защото тя бѣше свята и священна и друго защото бѣше основана за защитѣтъ на народа. Съ това сръдство тый си по лесно осигурявахъ довѣріето на народа който въ простотѣтъ си вѣрва повече въ хубавитѣ думы нежели въ дѣлата на владѣтелитѣ си.

Още по-злѣ постѣпватъ дѣйшнытъ тираны които не прзватъ ни одно зло безъ да го не прѣкарватъ прѣдъ публикѣтъ като мѣркъ на отеческъ грижѣ за благоденствието и за благополучіето на народа.

Вы знайте, о Лонга, рѣчникътъ когото тый бы могли да употребятъ доста тънко; въ повечето пѣти голѣмата имъ безочливость имъ отнима всѣка тънкость.

А Сирійскитѣ и Персійскитѣ царіе ся являвахъ прѣдъ публикѣтъ много рѣдко, и кога ся явахъ іж правяхъ дагы чяка много врѣмя, за да турятъ простолудіето въ съмнѣніе да не бы да сж нѣщо повече отъ челоуѣци и да го оставятъ да си мечтае върху нѣща които то е твърдѣ наклонно да прѣувеличва когатогы не е видѣло. Така, толкова народи които ся намирахъ дълго врѣмя подъ сирійскѣтъ имперіѣ, съ таинственно сръдство привикувахъ да робуватъ и робувахъ толкоза по-своевольно колкото по-малко знаяхъ кой имъ е господарьтъ и да мидѣйствително иматъ господарь, и всичкитѣ треперяхъ на върхъ отъ единого когото никой не бѣше виждалъ. Първитѣ Египетскы царіе ся не являвахъ на свѣтъ безъ да не носятъ или единъ вѣтвъ или огнь на главѣтъ си, и като ся прѣдставлявахъ прѣдъ простолудіето съ такыва личины, съ тѣзи си оригинальность тыйму вдѣхвахъ благоговеніе и удивленіе; тогава като такава една комедія и маскара щѣше дагы направи да изгасихтъ да ся смѣятъ

яко да бѣхъ хора по-малко глупави или по-малко пора-
бощени. Жялно нѣщо е да слуша чловѣкъ съ колко нѣ-
ща сж знаяи тиранитѣ да ся ползувать за да основатѣ
тиранството си; съ каквы мяничкы срѣдства сж служили
твърдѣ полезно прѣдѣ тѣзи простѣ масѣ всякога готова
да падне въ каианя, нѣма примка която да не ѣ сж сло-
жили и въ койкто да не е паднала; и никога не сж ѣхъ
по-лесно излѣгвали и подчинявали отколкото когато сж ся
най-много подигравали съ неѣхъ.

Какво да кажѣхъ за онѣзи палаврѣ койкто древныѣ
народи взѣхъ за чисто злато? Тый дѣйствиелно вѣрвахъ
че палецѣтъ на крака на евирскый царь Пира правяше чю-
деса и излѣчеваше болѣсти; тый окрасихъ тѣзи баснѣхъ
толкози щото ся казваше че слѣдѣ смъртѣтъ му като му
изгорили тѣлото палецѣтъ му побѣгналъ. Така всякога
народѣтъ си измышлява той истый лѣжи за да гы послѣ
вѣрва за чюдеса. Много хора послѣ вишятъ тыя нѣща нѣ
тый сж гы събрали отъ слухове въ градовѣтъ и отъ
крымарскыѣ разговори на простацитѣ. Веспяненъ на врь-
щаніето си отъ Агиріѣхъ като минуваше прѣзъ Алекса-
дріѣхъ да отиде въ Римъ да ся провѣзгласи за императоръ
правеше чюдеса: исправяше хромыѣ, отворяше очитѣ на
слѣпыѣ и другы такыва чюдеса които койкто не можеше
да проумѣ бѣше, спорядѣ мене, по-слѣпѣ отъ оныя кои-
то проглѣдвахъ. Даже и тиранитѣ намирахъ твърдѣ стран-
но нѣщо да могатъ народитѣ да търпятъ единъ чловѣкъ
който имъ прави зло; тый искахъ да ся скріятъ подѣ
вѣржѣтъ за да пазятъ по-добрь тѣлото си, и, ако е въз-
можно да си дажѣтъ божественно происхожденіе за да не
смѣе народѣтъ да закачи живота имъ. (Слѣдва)

Описаніе на Монастырскыя книгохранилища въ Ассирійскыя Горы преведени отъ Англійскый на Гръцкый языкъ а по-българено отъ Стефана Захаріева, отъ Т. Пазарджикъ.

— 0 —

МЪНАСТЫРЪ ВАТОПЕДЪ.

(Вижд. год. I, брой 10).

Тоя мѣнастиръ е най богатъ и здраво съграденъ и стои въ полите на Стрѣмнята гора отъ гдѣто наченва широкъ долиня растворена къмъ морето, която ся свършва на едио срьдно пристанище гдѣто стояхъ три грѣцки кораби. Основаніето на мѣнастирътъ отдавать ни Великій Костантинъ. Нъ въ пѣтото столѣтіе го съсиналъ престѣпникътъ Юліанъ, и пакъ Великій Теодосія го обновилъ, по причинъ че тука ся избавилъ сынъ му Аркадія, който като ся удавилъ въ морето, извадила го Свята Богородица на тоя брегъ живъ и на имято ѝ е посвятенъ мѣнастырскый храмъ; нъ въ 862 годишъ Сарацинитъ пакъ го изгориле, изсѣкле монасите, и развалиле черковнытъ мозаикъ отъ украшеніѣ; а иконата на Свята Богородица чудѣсна ся избавила отъ грабителите, и стои до днесъ неповрѣдена! има въ олтарятъ подъ жрътвеникътъ кладенецъ въ който монасите навърляли много священни рѣкописы, и послѣ ги извадили здрави. Въ черквѣтъ има много дрѣвни изображенія, отъ които два образи казвать че были на Царица Теодора; видѣхъ и други двѣ голѣми иконы пѣлни съ драгоцѣнни камѣніе, принѣсени тука въ завоеваніето на Цариградъ отъ Черквѣтъ Свята Софія! тука ся съхранява и чудотворнитъ поясъ Богородиченъ, голѣмъ изворъ за мѣнастырското обогатяваніе, той е сраздѣленъ на двѣ части, които ся испращать съ искусни монаси, едната въ Европейска Турція, другата въ Мала Азия, когито нападне чуматъ оныя страны, и който докаченъ ся докѣтне до поясътъ чудѣсно исцѣлява, като награди Богато монасите които носятъ поясътъ. Книжарницѣтъ имъ ся съставлява отъ 4000: тома напечатани, и повече отъ 1000: тома рѣкописаны, отъ които до 300-400: ся на пергаментъ, нъ не съдържавать нищо досто-забѣлѣжително, между които бѣхъ и списаніята на златау-

ста на когото главѣтъ ся съхранява въ тоѣ мѣнастирь съ златките му уста! Мѣнастирьтъ има повече отъ 300: души монаси, отъ които мнозинѣ сѣ чиновници, и титулары, подъ владеніето на игуменѣтъ, на когото прислужничеството приличаше на Малакъ Царскы Дворѣ! Зданіето обѣмѣ голѣмо пространство, и толкова малки зданія претворяващъ щото може да ся нарѣче укрѣпленъ малакъ градъ. Тамо всичко показва изобиліе и роскошность. Ако исключимъ нѣкои Палаты Германскы, нѣде несѣмъ виждалъ толкова исполнителски Делви (кюнове) отъ вино, и дървено масло, до 70-80: мулета ся готови всякогди за служба на игуменѣтъ, множество слуги, кенюси, и стражари Албанци живѣятъ въ станте на прѣдворіето. Това племѣ тука ми ся виде съвсѣмъ противоположно на Братіята ся въ Епирѣ, тѣ ся равнодушни и нелукави, не зная какви понятія иматъ за оныя свѣтъ? Нѣ тука въ тоя свѣтъ ся убѣждени, че никоѣ живѣ душѣ не може да ся сравни въ Блаженството съ Свѣтъшнитъ Игуменъ Ватопедски, че никое друго мѣсто на земѣтъ може да е подобно на тоѣ мѣнастирь. Отъ тука пѣтовахми два и половина часа, до Есфигменъ.

—о—

МѢНАСТИРЬ ЕСФИГМЕНЪ

Казватъ че тоя мѣнастирь былъ основанъ отъ Царицата Пулхерія, Сестра на Императора Теодора Малкіи, нарѣченъ красношисѣцъ и покровитель на еретиците Нестеріани, и Евтихіани! Мѣнастирьтъ лѣжи въ единъ долиноу стѣсненъ между три рѣка при морето, и ся населява отъ: 30: монаси, които ся отличаватъ между многото други манаси въ Атонскѣта Гора, съ благочиніето и чистотатѣ си. Между священнитъ рѣдкости които испърво показватъ на честите си, прѣвъсхожда единъ много дръвѣнъ и великолѣпенъ златенъ Кръстъ украсенъ съ Алмазе, той нѣде много рѣдко, въ тоѣ видѣ памятницы! Никогашъ не бѣхъ виждалъ Алмази изработени отъ римляни художници, и въ класическа епоха, врѣхѣтъ на кръста и двата края му носятъ три голѣмы и свѣтли зумриоте всяки прикованъ съ по три златни гвоздѣи; Достоятиятѣ таѣ рѣдкость е много важна не само за ис-

кусното художество, нъ и за матеріалита му голѣмъ цѣнѣ. Книжарницѣтъ имъ съдържавѣ почти: 1500: тома, съ черковенъ матеріалъ, отъ които половинатѣ ся рѣкописи на книгѣ, азъ ся надѣяхъ да намѣрѣ въ тоѣ старѣ мѣнастирь най отъ дрѣвните рѣкописы, нъ пайдохъ друго достозабѣлжително пѣщо, освѣнъ единъ Славянски, или Български украсенъ рѣписъ на четирѣхъ Евангелія, съ четири голѣми, и великолѣпни изображения, написанъ на скъпоценъ пергаментъ, искусно напѣстренъ съ главни букви, нъ като ми бѣше непонятенъ языкътъ на който бѣше писанъ; нещяхъ да го поискамъ, нъ рѣминахми за Хилиндаръ.

—o—

МЪНАСТИРЪ ХИЛИНДАРЪ

—

Тоя мѣнастирь е голѣмо здание въ видъ на раство-рено полукружие, и былъ основанъ отъ Сръбскіиъ Князь Симеона, той има до: 50-60: монаси, които ми показяхъ една прекрасна священна чаша и едно блюдо отъ камѣкъ Агатъ или Ематитъ, (Кан-ташъ) обковани съ злато, чашага е висока една пюж, съ осемъ рѣста окружность, даръ отъ пѣкой Царъ Славянинъ. Малочислениѣтъ имъ Книжарницѣ ся съставлява само отъ български и сръбски книги, напечатани, и пѣкои рѣкописы на красенъ пергаментъ. И като испитахъ игуменътъ, ако ся намирахъ и пѣкои грѣцки рѣкописы, той ми показа единичиѣтъ грѣцки рѣкописъ когото имаше. Оставямъ ви да си въобразите какво бѣше изумленіето ми, когато видѣхъ пай важниѣтъ и пай хубавиѣтъ отъ рѣкописите, не само въ Атонската Гора, нъ и въ всячкѣтъ други Грѣцки мѣнастире гдѣто бѣхъ обиколялъ, освѣнъ оная рѣкописъ зачуванъ въ свята синяя на повѣй завѣтъ написанъ съ златни букви. Тоя рѣкописъ е Евангеліе, и то написано съ златни букви на красенъ бѣлъ пергаментъ, словата му ся дебѣли полупрѣстни и почти кръглѣсти много искусно изработени. Тоя достоенъ за удивленіе томъ былъ подаренъ на мѣнастирътъ отъ Императорътъ Андреника Комненавъ: 1184: година, ако и да не е твърде старъ, нъ като е многоцѣненъ Царскы даръ, уважителенъ е, отъ любители на филологическѣтъ съкровища, и като зла-

тописанъ рѣкописъ, щеше да бѣде изрядна рѣдкостъ въ всякъ Царскъ Книгохранилищъ (библіотека), понеже освѣтъ тоя рѣкописъ, и прѣжде рѣченіѣ Синайски едѣва може да има десет-тинъ такиѣхъ рѣдкости, и то, по вѣчето извлѣченія и отломацы; отъ които три, има въ Пархимскія Книжарницъ, отъ които само елиньтъ е на бѣлъ пергаментъ, Котонскіѣ Кодексы въ Британскіѣ Музей. Едно евангеліе на осмакъ въ Виѣнна, и единъ отломакъ отъ Бытіе, и отъ евангеліе на Лука съ сребърни букви пакъ тамо. Турискіѣ Кодиксы, единъ отломакъ отъ Псалтирь, и нѣколко листа отъ Евангеліе Матеево съ сребърни слова въ Ватиканъ. Еднодѣвъ листа отъ Евнерскіѣ Кодексы, и нѣщо отъ толкуваніе на Евангеліе въ Іерусалимъ, другы такиѣ не съществувать. Тоя видъ латинскы рѣкописе по често ся срѣщать въ немотъ тѣхъ важностъ. Прочее като трѣгнахми отъ Хилиндаръ, прѣминахми прѣзъ зелени и гористи равнини, и стигнахми въ Зографъ.

—о—

МЪНАСТИРЪ ЗОГРАФЪ.

—

Тоя мѣнастирь спорѣдъ прѣданіе то былъ основанъ първо отъ троица Благородни Българіе бѣжанцы при Византійскіѣ Дворъ, които и приѣли монашескіѣ чинъ пѣй послѣ, въ тоя Мѣнастирь, нѣ пощо го разорилъ Римскіѣ Понъ. Пакъ въ 1565 : годишъ го обновилъ Молдавскіѣ Господаръ, Князь Стефанъ. Тоя мѣнастирь е голѣмъ и крѣпко зданіе на върхъ на еднѣ стрѣмнѣ планинѣ, на коѣто полите ся пѣзми съ градини; и подъ планинѣхъ ся простира дълбокѣхъ долини до морето. Тука не намѣрихъ нѣкой грѣцкы рѣкописъ, нѣ всицкыте бѣхъ Българскы на пергаментъ, и на книга написани, и те, отъ по новѣ епоха, и ако съдържанахъ нѣщо важно, не разбирахъ отъ тоя языкъ, и така заминуахъ за Кастамонъ.

—о—

МЪНАСТИРЪ КАСТАМОНЪ.

—

Тоя мѣнастирь е много бѣденъ, нѣ съ живописнѣ направъ, основанъ отъ Костантинъ Великій, той не съдържава друго достоизвѣстително освѣтъ единъ хрисо-

вулъ (златопечатно повѣленіе) отъ Императора Михаила Палеолога, чрезъ който имъ отстъпилъ землитъ които и днеска иматъ; тамо монаситъ мя пріехъ съ голѣмо благоговѣніе, и когато си тръгнахъ за почестъ кленахъ и клепадата. Отъ тамо подиръ единъ часъ стигнахъ въ Дюхеръ.

—о—

МЪНАСТИРЪ ДЮХЕРЪ.

Тоя мѣнастиръ лѣжи къмъ югозападното крайбрежіе на полуостровтъ и былъ основанъ въ царуваніето на Никифора Ботанията, и подиръ разореніето му, въ 1578 година, обновилъ го Молдавскійтъ Господарь князь Александръ. Книжарницата му съдържава 2,000 тома, отъ които 500 писани на пергаментъ, нъ все черковни списанія; рѣкописитъ на книга не броихъ, нъ въ тѣхъ намѣрихъ едно извлѣченіе отъ Софоклевитъ трагедіи, и три кожени листа отъ евангеліе писано въ деветото столѣтіе въ дѣбели прѣстни букви. Напразно дирихъ изъ купуветъ на прахътъ тома отъ който бѣхъ откъснати тѣзи листа, които мидопростихъ монситъ да зема като ничтожни за тѣхъ, нъ скопощини зе мене, и така прѣминахъ въ Ксенофъ.

—о—

МЪНАСТИРЪ КСЕНОФЪ.

Той лѣжи въ крайморіето. Когато го посѣтихъ, въ срѣдъ дворътъ му градехъ черквата която ще бѣде най широката въ Атонската гора; тамо намѣрихъ троица Владыци заточени отъ патриархътъ, безъ да знаѣтъ причитата, или вината за която ся ги заточили. Мѣнастирътъ былъ основанъ отъ св. Ксенофъ, съвсѣмъ непознатъ въ святитѣ, и на който името не намирамъ въ мѣсяцословитъ които съмъ виждалъ, и които имамъ. Книжарницата имъ ся състоява отъ 1500 тома напечатани, 19 рѣкописа на книга и 11 на пергаментъ, отъ които ся три тома за особно забѣлѣжваніе, сирѣчь единътъ томъ на четвъртъ отъ Златоустовитъ списанія много старъ, нъ не е писанъ съ дебели прѣстни букви. Другийтъ томъ който съдържаваше четьрихъ Евангелія бѣше покритъ съ червено кадифе и украсенъ съ сѣребро, надписитъ на Евангелиститъ бѣхъ писани съ златни букви, и на всяко

листо на краятъ имаше тълкуванія, рѣдко нѣщо въ евангелскитѣ преписи; той бѣше писанъ въ деветото столѣтіе съ прѣстни слова. Третійтъ томъ по огроменъ и той бѣше евангеліе на четвъртъ шестнадесетъ четвероуголни позе голѣмъ, и покрывъ съ синкаво кадифе, казвахъ че тоя томъ былъ написалъ саморъчно Императоръ Алексія Комнина, и текстътъ му стои въ всяко листо на кръстъ, а двѣтъ първи листа носятъ червени писма съ злато порѣсени, и тѣ ся вѣроятнѣ написанитѣ отъ рѣката на императорътъ! Понеже самодържити Византійски обичавуваха да подписваха съ червено мастило, както ся намиратъ и други много такива подписи, като и въ единъ много важенъ рѣкописъ който ся намира въ една книжарница на единъ мѣнастирь за който не съмъ говорилъ. Азъ приложихъ на монаситѣ да ми продадѣтъ тѣя три важни рѣкописа, каго приложихъ нарочно и три свитѣка които съдържаваха черковни служби и тропаріе. Нѣ монаситѣ ся събраха на съвѣщеніе, и послѣ мя попитаха що намираха полезно въ оныя рѣкописи та искамъ да ги купя, и кой отъ тѣхъ искамъ повече? И като имъ отговорихъ присторно че искамъ тритѣ свитѣци, тѣ ги грабнаха и начнаха да ги разгѣждатъ отъ всякъдѣ съ такова вниманіе што то никогашъ други пѣтъ не ся ги глѣдали, и най послѣ ми казаха че тѣи свитѣци като скъпоцѣнини неможеха да ми продадѣтъ, нѣ ако искамъ, другитѣ рукописи можа да зема съ сгодна цѣна, тогыва отдѣлихъ по маловажнитѣ отъ рѣкописитѣ Златоустовитѣ списанія, и като че ушъ разгѣждахъ, съзрѣхъ монаситѣ да ся подбутватъ и да си надмичватъ, и рѣкохъ, е! Колко искате за тоя томъ, и тѣ ми поискаха 5000 гроша, и то мя принуди да завърля томътъ, и да излѣзихъ на залата, и като ся разговорихъ тамо съ заточинитѣ владыци, призовахъ мя въ единъ стаѣ да пиѣмъ кафе, тамо наидохъ монаситѣ въ съвѣщаніе и съглѣдохъ че на мѣндерѣтъ въ кошето бѣха тритѣ безцѣнини рѣкописи. И размыслихъ че отъ благоразуміето ми зависяше да ги усвоѣя. Понеже въ тѣя мѣста, ако на нѣкой си Гръкъ, или Евреинъ, или Арменицъ прѣложимъ за нѣщо, голѣма цѣна изведнѣждъ, той ще мысли че желаемото нѣщо е безцѣнно, или че съдържава като Аладдиновитѣ свѣщникъ магически силы

възможни да обогатѣтъ този часъ щастливийтъ онзи, който познава тайнитъ му, и така ще иска прѣкомѣрихъ цѣнѣхъ, или съвѣтъ ще ся отрече да го продаде! Ако ли пакъ прѣдложимъ ничтожна цѣна, ще мисли че го докачвамъ на честолюбieto, и го приймамъ като принуденъ отъ нужда да продава такива ничтожни нѣща. Прочее остава срѣдното опредѣленіе. Въ токуми св. Ксенофъ, колко думы и препирни станахъ въ растояніе на два смъртоносни часове, въ които хыляды пѣти ставахъ да побѣгухъ, и хыляды пѣти бѣхъ въспрѣтъ, кога отъ единтъ, кога отъ другийтъ заточени владци, и най послѣ купихъ на Алексія Комнена огромнийтъ рѣкописъ за 22 лиры или 550 франка, а по важнийтъ тамъ Евангеліето съ толкуваніята ми дадохъ награда (панагонъ върху другийтъ) защото испърво ся приструвахъ че го презирамъ! Прочее излѣзнахъ изъ стаятъ като държехъ подъ мишицитъ си двата огромни тома, и съ наведенъ покорно вратъ, глѣдахъ комическитъ движения на монаситъ които неможахъ да ся въспрѣтъ да ся ненасмѣхътъ сърдечно, за смѣшната роля която играяхъ съ единъ глупавъ и безуменъ чюжденецъ, който имаше лудостта да си дава лириѣ за овѣхтели книги! За това мя служихъ още едно кафе, и като ся опростихмы весело, весело, понеже всичкитъ бѣхмы радостни за сполуката си, освѣтъ мулето, което повече ся удиви, нежели да ся зарадва, като видѣ че ще му ся приложи на гърбътъ и други товаръ, отъ тамо прѣминахъ въ Русскійтъ мѣнастиръ.

—0—

МЪНАСТИРЪ ПАНТЕЛЕИМОНЪ.

Тоя мѣнастиръ разоренъ още въ Гръцкото въстаніе, едва сега ся прѣправаше. Игуменътъ е много ученъ и мѣдъръ человекъ, той познава и различни чюжди язици, и ся отличава между всичкитъ други монаси въ св. Гора; той управлява повече отъ 140 монаси московци и държи добъръ рѣдъ, нѣ въ книжарницата имъ, не на мѣрихъ освѣтъ 9 тома рѣкописани и тѣ маловажни. Игуменътъ ми каза, че мѣнастирътъ ималъ другомъ единъ старъ грѣцкы рѣкописъ на красенъ пергаментъ съ Гомеровитъ стихове, нѣ двамина Англичани прѣди нѣколко го-

дни дошли та ги купили много скъпо. Нъ послѣ морскитѣ курсаре (разбойници) ги обрали, и ржкошисѣтъ върлили въ морето, нъ азъ, понеже не познавамъ други Англичани подиръ Г. Кларка и Карлисла, да ся посѣтили Атонскыѣ мѣнастири, прѣдполагахъ че ся были, или Французи, или други европейци; както и да было то, нъ когато чухъ думата курсаре, на малко щѣхъ да падна въ убомиране! Въобразете си каква ужасна мжка ще да е, да видя да върлятъ въ морскыѣ вълны Алексія Компена? Мѣнастирътъ былъ основанъ отъ Сърбскійтъ Князь св. Лазарь, и послѣ обновенъ отъ Императрицата на Московцитѣ Екатерина I отъ тамо за единъ часъ отидохми въ Ксеропотамъ. (Слѣдува).

БЪЛЪЖКЫ ОТЪ ЕДИНЪ ЗНАМЕНИТЪ АНГЛИЧАНИНЪ ВРЪХУ УЧЕНИЕТО И ВЪСПИТАНИЕТО.

—o—

Отъ нѣколко време гледамы че са полага голѣмо стараніе за распространіе на учението въ масхатъ на народа, а никоя грижа не са полага за корениното преобразование на туй което е най нуждно, сирѣчь за въспитаніето на простия народъ. Учението безъ въспитаніето прилича на неочистено злато безъ никакъвъ блѣсъкъ и очертаніе.

Право е речено, че занятіето въ учението е благополучіе на живота и че обязанность за сѣкого чловѣка отъ по высокъ кръгъ е да са подвизава не да научи *по много* но да научи *по добро* отъ колкото и какъто знахтъ другыѣ чловѣцы. съ други думы да са дава предпочитаніе на качеството а не на количество на познанията. Сѣкій слѣдователно е длъженъ да са старае да придоби е мѣдрость, която ще го съдружи до послѣдныта му старость, да посветява сичкото си свободно време на учението за да бѣде отърванъ сѣкога отъ душевна тѣга и отъ пресыщеніето на живота. Само отъ този начинъ той

нема да бѣде товаръ на себе си и безполезенъ на ближния си. Честитъ е онзи чловѣкъ, който не е изгубилъ наклонността къмъ ученіето, но дваждъ по честитъ е онзи който желае да са изучи, който полага благополучіето си въ ученіе на наукытъ и изящнытъ искусства. Такъвъзи чловѣкъ прави полезно увотрѣбленіе на първытъ си години, украсява съ многоцѣнны дарбы паметта си, въ която са лесно напечатватъ обарзытъ имъ, образува си разсѣдка, който са развива постепенно, събира обычны плодове-тъ отъ познаніята си, насърча самъ себе си като помисля че са снабдява съ сичко което ще му потрѣба за удовлетвореніе на нуждытъ на живота му. Туй сичко съста-ѣ една обилна жетва която никога не оскудѣва.

Право дума единъ френскый поетъ че

*S' occuper, c' est savoir jouir;
L' oisiveté pèse et tourmente;
L' ame est un feu qu' il faut nourrir,
Et qui s'eteint s' il ne s' augmente.*

Душевната тѣга която грызе сърцето на другытъ хора доро и всрѣдъ наслажденіята и почеститѣ имъ, не може да докачи оногози който умѣе да са занимава съ ученіето; самытъ омытъ еще доказва че наукытъ и искусстваа не само украсяватъ и очеститятъ живота но распростра-няватъ и съкакъвъ видъ благополучіе и утѣха като сма-ляватъ гореститѣ на заточеніето, на злочестината и на са-мата тъмница. Чрезъ тѣхъ чловѣкъ са обрания отъ непо-стоянството на честиѣта, отъ безизвѣстността на бѣдѣще-то, като облича съ прелести настоящето и възсѣздава ми-нѣлото въ най пріятны, живителны и поучителны образы. Но ползата отъ ученіето не са ограничава въ вътрѣшно-то и духовно само щастіе на чловѣка, въ едното обла-даніе на познаніята, не; то е еще ръководителъ на чело-вѣческыя родъ и въ матеріалното му благосѣстояние: сич-ката дѣятелность на чловѣка въ промышленността, въ търговіята, въ мореплаваніето и въ сѣко едно обще-ственно поприще и всичкытъ удобства на живота ни иматъ кореня си въ ученіето.

Истинныйтъ ученъ чловѣкъ не са ограничава въ е-дното познаніе на древността. Неговытъ изслѣдованія им-ѣтъ за предметъ и новытъ времена и нашата съвремен-

Ностъ ; неговътъ пытливъ умъ са носи по всичкитъ страны на свѣта за да открие сичко което бы могло да украси и да облагороди човѣчeskото сърце. Новитъ и живы езицы му доставятъ много часове отъ пріятно и полезно занятіе и като ги сравнява по между имъ и съ древнитъ прави плодотворны заключенія за духовното развитіе на разнитъ народы въ различни епохи и са сили да открие будото което му затуля будущитъ сждбы на човѣчеството.

Ползата отъ изученіето на новитъ езицы е днесъ вече доказана доволно и въ нашето време който мине въ една чужда страна безъ да знае езика на жителитъ ѝ той неможе да пожене плодове отъ пжтешествіето си. Освѣнь туй колко е възхитително преминуваньето отъ началата на единъ чуждъ езикъ въ красотитъ на неговата словесность. Възвзашъ въ едно ново поле, дѣто на сѣка стаянка срѣщашъ красоты и разноцѣстры цвѣтъя. Душата трепти, духътъ са възвися, паметята приема новы впечатленія и сичкійтъ организмъ дохожда въ едно сладостно движеніе. Но треба да са внимава добръ щото човѣкъ въ сичко да отбере онуй което е благо, добро и полезно, и да отхвърли вредителното. По този само начинъ ученіето за умныя човѣкъ става вѣрно средство за да може да стане по съвършенъ, по този само начинъ ученіето става братъ-близнакъ на възпитаніето, и който умѣе по тѣзи начинъ да занимава духа и ума си възвеличава са, тѣй да рекъ, както великитъ мжже на които списаніята изучава споредъ какъто подражава на правитъ и на чувствованіята на онѣзи съ които живѣе заедно.

Плиний по младыйтъ думалъ, че ученіето е цѣръ за душата, а Карлъ Нодіе прилага че то е истолкователъ на благороднитъ чувствованія. Ный ще кажемъ че ученіето съединено съ възпитаніето, трѣбаше ввредъ да са гледа като средство, чрезъ което човѣчeskійтъ духъ, ако и надаренъ съ силы но лишенъ отъ понятія, са убогатыа съ познанія, които могатъ да го направятъ заможенъ и способенъ за работитъ на живота. «Въспитаніето, дума графъ Сегюръ трѣбаше да са гледа съкогы като една смѣстивна часть на законодателството.»

Днешнитъ общества, може да речемъ, доста са грижатъ за ученіето което просвѣтява ума на народа, но тѣр-

дѣ малко а нѣйдѣ и съвсѣмъ не помислять за възпитаніето което образува нравътъ и характера. Трѣба да исповѣдамы че древныйтѣ ни надминувахъ въ туй отношеніе, заради туй и тогазы сѣкій народъ имаше свой си характеръ народенъ и отличителенъ, отъ който ный днесъ сме лишены. А защо е туй? Защото ный духа го предавамы на училищата, а характера или възпитаніето го възлагамы съвършенно на случая.

* * *

ДВАМАТА ПЪТЕШЕСТВЕННИЦЫ.

Прѣди нѣколко време разказва единъ пътешественникъ Френеъ, пътувахъ прѣзь Черныя Лѣсъ (Шварцвалдъ) и стигнахъ въ дълбочинытѣ му Виртембергскытѣ граници. Бѣше вечеръ и сѣдѣхъ надъ брѣга на едно прекрасно езеро називаемо Шульзее, небосклонътъ се заключаваше отъ лѣсове.

Тамъ има единъ смиренъ ханъ, който преворъжамъ на сичкытѣ пътешественницы; сѣщій нѣмскій Gasthaus, почтенъ и добръ съ таквызи хубавы и съ порселанъ облюжены собы, щото неволно пожелавате студа и снѣга за да са потоплите при тѣхъ.

Гостелюбавы и прекрасны елховы столове очакватъ утруденытѣ пътници наредены около дългы трапезы, на които засмѣната и румяна слугыня носи ссѣдъ пѣленъ съ парна и благоуханна торба.

Сутрина при изгрѣваніето на слънцето, като отворите прозорцытѣ на стаията, въ която сте спали дълбокия оизи отъ утруждаванъето сънь, живописенъ и прекрасенъ видъ се представя на очитѣ ви.

Какъвъ в ликолюбенъ горскій небосклонъ и на сѣкхдѣ столѣтны борове! Тъмносинытѣ воды на езерото блестятъ като изумрудъ между зеленытѣ урвы на лѣса, лѣкы испаренія отъ сѣкій листъ се издигатъ къмъ небето.

Който бы могълъ да забрави утрENNATA си закуска, той не бы са насытилъ да са чуди на дивната предѣсть на онуй альпійско мѣстоположеніе.

Додохъ въ туй време въ този ханъ двама пътници другари единъ модѣтъ и една дѣвица които пренощувахъ въ двѣ отдѣлены но една до друга стаи.

Тъ плахъ очарователный оный възрастъ, въ който чедовѣкъ живѣе благополучно, само защото живѣе; момъкътъ бѣше на двадесетъ и петъ години а момата на осемнайсетъ; природата ги бѣше надарила съ чудна хубость; азъ съ удоволствие вливахъ очи на чистата имъ и открита физиономія презъ която са прогледвахъ сърдна честны и непорочны

При първытъ зари на утрениото слънце момъкътъ почука съ прѣстъ на врата на момата.

— Лизбетъ (Елисавета), съмна вече, рече той, трѣба да стинешъ.

— Добръ, ей-ма станяхъ, отговори единъ гласъ който звучеше сладостно и свѣтливо.

— Спа ли спокойно Лизбетъ?

— Безъ да са помръдна доро до този часъ; ажи ти Конраде?

«Ето рекохъ на ума си братъ и сестра които пътуватъ като двама вѣрни другари.»

Въ ханищата на Черныя Лѣсъ не са изисква много за да сѣдне чедовѣкъ на общата трапеза, на която стѣкога има много сѣждове пълны съ топло мѣско, мѣчны пыты и пѣвкой бутъ отъ сърна за пѣтницытъ.

Лизбетъ заключаваше малката си чантчица и съ бѣлытъ си ръцѣ си обу лѣкытъ по тѣкы бутивкы.

— Какъ! рекохъ на Конрада, сестра ти пѣша ли ще пътува?

— Лизбетъ не ми е сестра, господине.

— Ааа!

— Тя е моя годеница. — Твоя годеница? — Да, господине, пътешествуваме за да са опознаймы.

Такъвъзи способъ на опознаване между единъ момъкъ и бѣдъщата му невѣста, като не е въ употребеніе во Франція, нито другагѣ мыслижъ, много на очуди; но отъ друга страна ми са показа толкози естествени и толкози поетиченъ, щото неволно са увлѣкохъ на минута отъ въображеніето си въ идиллическытъ оивзи времена на първобытнытъ чедовѣческы общества.

— Че скоро ли ще стане свадбата ви, рекохъ на Лизбетъ.

— О! не еще, отговори тя, като са причерви.

— Тръба първо да свършимы пътешествіето си, рече Конрадъ.

— Което едвамъ сега са начене приложи Лизбетъ.

— Че знаете ли кждѣ отивате? — О! да! — Сега минуваме презъ Черния Лѣстъ. — Подиръ което ще идемъ по Рейнъ до Базель и ще са върнемъ презъ Шавхаузенъ и Бернъ. — Съкога ли самы? — Съкога.

Пакъ погледнѣхъ на момата и не можахъ да отведѣ очи отъ туй мило създание; толкози очарователно-прекрасна тя бѣше, русата ѣ пълна коса на кѣдравы волни падаше по снеженитъ ѣ плещи изъ-подъ лека сламена капелла.

— Тръба да ви кажъ, господине, рече Конрадъ че азъ съмъ отъ Цюрихъ, а Лизбетъ отъ Золотурнъ. Познахъ я въ едно мое по търговія пътуванье лани. Физиономіята ѣ ми ареса, нравътъ ѣ ми са показа вежливъ; но когато, предлежи за дѣло, което трѣба да остане трайно презъ сичкія животъ, каквото е бракътъ, тогази трѣба да постѣпваме предумотрително, и за туй у насъ въ Швейцарія вѣншността нема твърдѣ почитаніе.

— Ако бы са изманилъ нѣкой нема вече никое отърване никое вече поправанье! приложи Лизбетъ.

— Отворихъ взаимописаніе съ Лизбетъ, писмата ѣ па убѣждавахъ все повече да са прилѣпямъ на нея.

— И азъ сѣщото мисляхъ, рече тя.

— Подиръ една година, поченж пакъ Конрадъ, бѣхъ поприкѣталъ малко пары и серіозна мисль са глѣздяше въ ума ми. Бѣхъ работилъ много презъ зимата, и като настанъ пролѣтъта пресмѣтихъ че имамъ за едно пътуваніе пары.

— Което не щѣхте самы да направите?

— Безъ сумиѣне.

— Слѣдователно?

Лизбетъ ма погледнѣ.

— Нищо нема по просто отъ туй, рече тя.

— Стигаше да земѣ само изволеніето на баща ѣ, приложи Конрадъ.

— И Конрадъ го поиска?

— Съ този начинъ слѣдователно изведнажъ една заранъ?

— Да, за таквыя работы не трѣбать посланници. Поинѣ еще писмото на Конрада, което ны свари единъ день

на обѣдъ. — Ба! извика добрыйтъ мой баща, то е отъ пріятеля ти отъ Цюрихъ. — Тя са попричерви и прочете писмото: «Любезный ми господине, думаше, имамъ нѣколко стотини франка, мои собствени, които спечелихъ съ работата си и които спятъ дълбокъ сънъ на дъното на ки-сіята ми. Благоволете да ми довърите дъщеря си Лизбетъ за едно малко пътешествіе въ три недѣли. Вамъ е познато че имамъ намѣреніе да са оженѣ за нея; но не познавамъ ако ще ѝ ареса мойтъ характеръ, който тя не е възможно да познае освенъ въ едно пътешествіе. Ако слѣдователно са склоните, както са надѣвъ, подиръ осемъ дни ще додѣ въ Золотурнъ съ малкото ми пътни потрѣбицы и на другія день ще трѣгнемъ.»

— Като са прочете туй писмо, приложи Лизбетъ, баща ми са обърнѣ и ма попыта.

— Искашъ ли рожбо моя?

— Да, искамъ.

— Слѣдователно пиши му.

— Лизбетъ ми писа тосъ часъ и разумѣва са че азъ бѣхъ точенъ на свиданіето.

— Баща ми го задържа двайсетъ и четири часа до като си приготвиъ и азъ моитѣ потрѣбны за пътя въ тѣзи чантичка.

— Е, сега утрѣ ще ли слѣдувате пътя си?

— По зора, както и днесъ.

— Баща ви знае ли кѣдѣ отивате?

— Че той самъ си начерта плана на пътуваніето ни съ градове, горы, езера и лѣсове; ный му пишимы съ-кій день.

— И на връщаніе ще ли са ожените тосъ часъ?

— Не, но щомъ спечелихъ потрѣбното количество за устроеніето си, рече Конрадъ, и азъ ще положѣ найго-лѣмо стараніе за туй.

— Слѣдователно външността не бѣ измамлива?

— О, не; Лизбетъ е нѣколко живостца, но туй е малка работа; и почти че са изглади.

— А Конрадъ, рече тя, е малко безчиненъ, но азъ го почти поправихъ.

— Туй ли е сичко?

— Туй.

На другия денъ заращата са раздѣлихмы; тѣ заминахъ възъ друга страна и азъ възъ друга. Може кѣмъ есенята да са съединихтъ въ бракъ блаженнытъ тѣзи двѣ дѣвственны сѣрца.

Трѣба да заблѣжимъ че въ Франція и другѣдъ тѣй не е обичай да са женѣтъ. Какъ напримѣръ единъ баща търговецъ или банкирънъ бы чулъ долнето предложеніе отъ единъ момъкъ колкото добро състояніе и да има:

— Господине отивамъ за шестъ недѣли да са расходѣмъ по Италия; ще ли благоволяте да позволите на вашата дѣщеря да ма съдружи? че на връщаніе ще са оженимъ за пеймъ.

Другы мѣста, другы правы. Съка страна си има добринѣтъ. Но което е възможно за Швейцарцытъ възможно ли е и за другытъ?

That is the question, *туй е въпросътъ*, какъто дума Шекспиръ. —

* * *

ВИЛЫ ИЛИ САМОДИВЫ.

—0—

Два чяса растояніе на Юго-Западъ отъ града Пловдивъ надъ село Дирмен-Дере (1) като ся възвие малко възъ горѣтъ има едно мѣсто, което ея нарича Росинъ. (2) То е покрито съ едиж малкъ горицъ и помежду неѣхъ расте едно кичесто растение съ ситно нарѣзаны листіе, съ отворенъ зеленъ шаръ, съ хубавъ нъ тяжкъ мыризмъ, и до двѣ педы високо; това мѣсто ужъ много обичали самодивыты та затова чясто го посѣщавали. Тукъ подъ това благоуханно мѣсто лѣжи едно прѣкрасно долище, въ което извыра кладенецъ съ быстръ сладкъ водичъ и въ него се ужъ къпѣли самодивыты въ видъ на лебеды, та оттова ся нарича и самодивскы. Все болни блъгари по нѣлото Пловдивско окръжіе, имѣтъ обичай да посѣщавѣтъ съ надѣждъ за исцѣленіе това самодивско мѣсто веднѣжъ

1) Въ старо врѣмя ся е наричало Върлево, и рѣката, която мпнува прѣзъ него още ся нарича Върлица.

2) Вици ся че въ старо врѣмя това има да го е посилънѣкой богъ

прѣзъ годинѣтъ и то прѣзъ нощѣтъ врѣхъ Спасовъ день. Единъ день като остане до урѣченого врѣмя, ето че ся провѣрватъ отъ всякъ странѣ болны отъ какъждѣ сѣ болѣсть придружени съ здравы хора за да имъ наставать и всякой глѣда съ врѣме да стигне за да залови поне единъ коренъ отъ казаното растѣніе, до което болникътъ си постила по едно черче и до самытъ му коренъ оставя по единъ новъ малкъ паничкѣ съ малко мѣдъ отгорѣ покрѣтъ съ единъ малкъ питицѣ; слѣдъ като си постели всякой, тогази слизать болныгы на самодивскыя кладенецъ за да ся омыжѣтъ въ него, да оставять по нѣщо си знакъ и да си начерпѣжѣ водицѣ, послѣ всякой ся врыща тихо и млѣчяшко на заловеното си мѣсто и като земе да ся мрѣква всякой болникъ си ляга нѣмо, безъ никакъвъ шумъ а здравыя му другаръ, който е дошълъ съ него за помощъ, ще го покрые кротко съ едно бѣло платно послѣ и той ще ся свие да лѣгне до него. Глѣбоко млѣчаніе настава, при толкова голѣмо множество нито въздышка ся чюе; Сладкый зефиръ, сладко, сладко зашюмава нежнѣтъ горицѣ и всичкы съ нетърпѣніе очаквать дохожданието на самодивыты за да благоволятъ исцѣленіето имъ; кждѣ срѣдъ нощъ, ето че ся задава силнѣ бурѣ, слѣдъ нежъ вторѣ и третѣ и то е присѣтствіето на самодивыты; въ това врѣме тѣй ще хвърлятъ възъ бѣлото платно на всякой болникъ знакъ за исцѣленіе или смъртъ. Слѣдъ това, бурѣтъ ся разнася, настая си пакъ тѣмнинѣ и тогава всичкы здравы что сѣ при болныты събирать бѣлыты имъ платна и изведнажъ всичкы болны и здравы ся разбѣгать тихо, безъ да поглѣдѣжѣтъ на дырѣ съ голѣмѣ брѣзость доклѣ излѣзѣтъ изъ прѣдѣлыты на Росинѣтъ, за да гы несвари тамо зорѣ, и като пристигнѣтъ у дома си тогава всякой отвара бѣлото си платно за да види что му сѣ пустижѣли самодивыты. Ако е зеленѣ трѣвицѣ ще исцѣлѣ болникътъ, ако ли е сухѣ или малко прѣсчицѣ, то той ще умрѣ, а за по добро увѣреніе всякой е задлѣженъ до три пѣти да посѣти рѣченый Росинъ, веднѣждѣ въ годинѣтъ на урѣченого му врѣме.

А. Г. Навесъ.

ЗА ИЗНАМЪРВАНІЕТО НА САХАТИТЪ ЗА ВЪ ДЖОПЪ.

(Вижд. брѣи 6-й год. II.)

Като изслуша туй признаване съдіята, поклати съ глава и казаа: Ей Петре, за тази ти постапка ти си длъженъ да ся затворишь въ тъмница, ако тамо ще платишь *джеза-й нактието*. Г-нъ съдіе, азъ съмъ сиромашъ челякъ, отъ дѣ да зема пари? Правете щото знайте съ мене, само ми дайте една свѣтличка одаица дѣто никой да ма небезпокои да ся занимавамъ съ моето *изриле* както щѣ и показалъ на възеля си.

Добрь, казалъ Съдіята, и Петръ тръгналъ съ радостъ и надежда тамъ, кждѣто сичкы отивать съ страхъ. Съдіята ся удържалъ на думата си и цѣла недѣля отъ никого сж не убезпокоилъ. Срока на затвора му ся свършилъ, а за да сж отсѣди окончателно, защото го мыслили изумѣлъ, въ този день сж повиканы повторително сичкыѣ роднини на масторъ Петра за да си додѣтъ рѣшеніето.

Въ назначенния день сичкыѣ членове на Главния Съвѣтъ отъ градътъ Нюренбергъ като ся бвхж събрали да рѣшижтъ да ли трѣба да припознажтъ мас. Петра за изумѣлъ и да го пратятъ въ болницата, или да му повърнатъ правата да е отецъ на семейството си, жена му казвала, че, мжжъ ѝ е съвършено изумѣлъ, и че той ще развали цѣлата имъ кжца — фамилія, ако го оставятъ въ кжцата му.

Като ся разглѣдали тѣзи вопросы, съвѣта рѣшавалъ да ся проводи масторъ Петръ въ болницата на изумѣлитѣ, но ето на часътъ дъщеря му, терзійката, излязла прелъ събраието и начала да говори: О, добри и почтени Господа, помилвайте бѣдния ми баща, толкосъ честенъ челякъ. Азъ отхвърлямъ и не можж никакъ да допусна ни най малкото сумниѣе че баща ми е изумѣлъ. На сичко е причина суевѣрния ми мжжъ, него сж го подучили братіята ми. . . . Не е истинна, ты лъжешъ! Завыкали братіята ѝ, зеръ ний смы виноватыѣ да ходи да ся оплаква отъ насъ, нека да раскаже и мжжъ ти що е видѣлъ.

Свѣдѣта казалъ на Вилбалда да прикаже и той захва-
патъ съ страхъ да утѣрява че тестъ му прилича на изу-
мѣлъ, и приложилъ още че самъ съ очитъ си ако и да не
видѣлъ но чулъ съ ушитъ си че имало въ стаята му
Сатана.

Що, Сатана ли?

Жена му го много искриво погледнале, и той ся по-
сѣпналъ, но послѣ пакъ продължилъ: макаръ жената ми
да ся сѣрди, но правото не мож да не исповѣдамъ. Ето
какъ бѣше работата: Единъ нѣтъ като влѣзохъ въ стая-
та на тестъ си, видѣхъ на масата му единъ купъ ек-
серчета, мѣнички коделцета, жички и други такви съ по-
добны, между които имаше и едно дървено *гюленце*, т. е.
прилично на гюленце. Вътрѣ въ туй гюленце имаше нѣ-
що което бѣше — цѣкане. Слушамъ! цѣка; хади ду-
мамъ ще престане; — не! Се си цѣка! Мене ма дигна-
хъ тръпкы, косытъ ми ся исправихъ! Глѣдай какъ са-
тана ся преобразѣва рекохъ. Азъ зграбихъ туй гюленце
и колкото ми бѣше силата го ударихъ въ земята.

Ахъ, ти си забравилъ Бога, и съвѣстѣта ти помраче-
на! думала бѣдната дщерка, като чула че и мажъ ѝ по-
свидѣтелствува срѣщу баща ѝ. Ти излагашъ баща ми на
безчестіе, помисли що ще мислятъ хората за насъ, кога-
то видятъ че ный не уважаваме баща си? Г-да, продол-
жавала тя съ умилителенъ тонъ, не погубвайте баща ми,
помилвайте го за Бога.

Бидете спокойни, ѝ казалъ свѣдника, някой ся не о-
сѣжда до като не ся испыта добръ. Въ тѣзи минута вра-
тата ся отворили и предъ лицето на събранихъ масторъ
Петръ ся представилъ. Той вървѣлъ тихо, лицето му по-
грузвало, но глѣдътъ му бѣлъ свѣтливъ и смѣлъ. Като
видѣла быща си дщеря му радостно ся провикнала. Же-
на му и сыновѣтъ му си навѣли главытъ.

Масторъ Петръ Геле! Казалъ му свѣдника, чулъ ли
ся що ся гори за тебе? Чулъ съмъ отговори тихо и за-
бавно Г-нъ Геле, и порони капкы отъ сызи назъ стар-
ческытъ си очы; по продължавалъ да ся справя като ду-
малъ: азъ съмъ готовъ сичко да забравя и искренно имъ
упрощавамъ; само жалъ ми е че петдесегодинния си бе-
зукоренъ животъ който преминахъ, длѣжноститъ си къмъ

дома, страхътъ Божій и любовта къмъ жената и дѣцата ми които съмъ ималъ неможиха да послужатъ за достатъчно поржчителство въ благонамѣреннитъ ми прѣдпріятія и здрави разсждения. Сега съмъ длъженъ да обяснѣмъ сичко, което до прѣди малко крияхъ.

Подиръ тѣзи думы, въ събраніето ся въцарила тишината и старія масторъ извадилъ изъ пазвата си *Първото Нюрнбергско ятце*, тъй го нарѣкли тогазъ защото приличало на него. Всичкото събрание като видѣло тѣзи чудесна машинка дошло въ изумленіе. Жена му са раскаляла и плакала, Синоветъ му са срамели, Шивачътъ (зетъ му) Вилбалдъ са почесвалъ зѣтилж, а дѣщерката му отъ радостъ са обвила на шіята му. Трогнатія отъ милостъ старецъ, иззнаилъ какъ да ся изразява вече. Той приложилъ слѣдующето: като желаяхъ да оставя на семейството си неоскъдно комаче хлѣбъ, и да принесѣмъ на челоувѣчеството ползж, завзехъ са за това дѣло, и по отнапрѣдъ бы было готово сичко, ако любовитния гаупецъ не бы ми строшилъ машинката, въ която мислилъ че обыгава сатана. Нѣ нищо, азъ въ тъмницата направихъ подобра. Сега нашія градъ може да са гордѣе съ такова произведение. Членоветъ на съвѣта станали отъ мѣстата си и окръжили Петра, който на сичкытъ и на съкиго захваналъ да показва и обяснява свойта работа. —

Усмихката отъ удовольствіе са показала по исушено-то лице на старія мастеръ, и като удовлетворилюбпытството на Членоветъ отъ съвѣта, ясно са произнесълъ: Высокопочитаеми Г-да, да ся чудите надъ туй маловажно произведение не струва, защото има да са усъвършенствува много, (1) но началото е свършено — и благодареніе на Всевышній! Той ми помогна въ този трудъ, и на него лице была сичката надѣжда въ продълженіе на работата ми. Сега вече съки ще знае кога ще изгрѣва и захожда слънцето, мѣсеца, и звѣздытъ, Трудолюбивія рабо-

(1) Най напредъ Джебвинтъ сахати не са имали рубини нито дѣмантни камачета, отъ това скоро са са развадели. Женевецътъ Фацио изнамерилъ средство да ги пробива, както ги виждамы днесъ и тъй ги направилъ да ходятъ по безбѣдно и да не са развадятъ вниматѣлноститъ му.

тникъ ще знае да са ползува отъ времето; болшія — да брои и распорѣжда времето отъ деньтъ за оздравленіето си; ученикътъ — да приготвя урокътъ си; учительтъ — да захваща преданіето си; чиновникътъ длъжноститъ си, а умирающія приближеніето на смъртъ.

Единодушното подвикване и ржкоплѣсканіе прекъсвало думитъ на стареца съ честь и слава на нашия градъ! Иди си домъ! Живѣй на много години за честь и добрини на народътъ и родинитъ си, Да живѣй знаменития градъ Нюрембергъ! Да живѣй Масторъ Петръ Геле! Да живѣй Живото яйце!

Съ голѣмо тържество са върналъ въ къщата си.

П. С. Като са ласкае че освѣтъ исторіята за *Джебовнитъ сахати* въ настоящата ми статійка читателтъ ще са ползува колку толко и отъ красния примѣръ който са кріе-подразумява въ нея, принасямъ всесърдечно лептата въ *Книжния Български Магазинъ*

Моско П. Добриковъ.

ВДОВИЦА. *)

Въ градъ Струга дек¹⁾ буйно Дринъ²⁾ течить³⁾

*) Стихотвореніе, съчинено (члпвтъ ми ся и напечатано нѣгдѣ,) отъ единъ Микедонскій Българинъ за вдовицата на покойнаго Димитріа Хр. Миладинова, кога овой заедно съ брата си Константина Хр. Миладинова, отъ грѣцка злоба погинухъ въ Цариградскитъ темници.

На това стихотвореніе, мыслиме, ще ни је дозволено да направиме нѣколко лѣзични забѣлжкы.

1) У нашитъ стрны, особито въ Стругъ и Охридъ, никога не ся употрѣбаватъ *декъ* вмѣсто *кждъ*, ами всякога послѣдното, кое по нѣкогажъ отъ бързинъ ся слушаютъ *кжй*.

2) Ные велико *Дринъ* а не *Дринъ*.

3) У насъ въ глаголитъ отъ първо спряженію прѣдокончателната буква Е прѣвъртена је на И или на А како и. п. *тежъ*, *вжъ*

И въ езеро златъ песокъ влечитъ,⁴⁾

Затажила⁵⁾ какъ кукувица,⁶⁾

При рожбы си влета вдовица:

Та⁷⁾ майка вдовица пѣйки,⁸⁾

кж, или по нашескы *течѣж*, *елечѣж*, 2-ро лице *течишь*, *елечишь*, 3-то л. *течитъ*, *елечитъ*; и орж или *орамъ*, *орашъ*. *оратъ*; а пакъ въ Кукушь сѣщата прѣдокончателна булва даже и въ глаголыть отъ второ и трете спряжение је Е како оре, сѣде, вѣке, вмѣсто *оретъ*. *сѣдитъ*, *выкатъ* и пр. — Съчинительтъ тука ся е водилъ по Охридското поднарѣчје — Въ повикето Македонскы мѣста и крайната буква Т на 3-то лице ед. ч. нѣк. из. въ глаголыть, коя по други Българскы страны је изоставена, ся је дочювала (запазила), каищо и съчинительтъ на стихотвореніево ни ~~не~~ запазилъ.

4) Овдѣ съчинительтъ, како не очевидецъ на мѣстото, грѣшнѣтъ; защо *Дримъ* не втекнѣтъ въ езерото, та да *влечитъ* *песокъ* *въ него*, нѣ истекнѣтъ отъ езерото, слѣдователно и "изведнѣтъ *пѣсокъ* отъ него".

5) У нѣкои Македонскы мѣста полугласныйтъ, или по добръ, тѣпогласныйтъ звукъ *ѣ* на глас. бук. *ѣ* и *ѣ* неусуѣствува, а је замѣненъ съ гласътъ А или помегдѣ съ О, и другадѣ съ У, како н. п. велѣтъ: *тажеамъ* и *тава*, *мажеамъ* и *мажъ*, *забъ*, *дабъ*, *мачамъ* и *мака*, *рака*, *патъ*; или по по-близинѣтъ до Сърбскытъ граница мѣста; *мужеамъ* и *тука*, *мужеамъ* и *мужъ*, *мучамъ* и *мука*, *зубъ*. *дубъ*, *рука*, *путъ*; а въ Дебърско, *забъ*, *рока*, *мока*, и пр. вмѣсто *тажеамъ* и *тжа*, *мжеамъ* и *мжъ*, *збъ*, *дбъ*, *мчамъ* и *мжа*, *рка*, *пжъ*. А у Охридскытъ и много други Македонскы мѣста речевный тѣпогласенъ звукъ ся је дочювалъ всѣкъдѣ и всѣкога въ языка, освѣи въ рѣчицѣ: *судъ* и *судѣж* вмѣсто *сѣдъ* и *сѣдѣж* и то не всѣкъдѣ. Съчинительтъ обаче на стихотвореніево, кака роденъ и израстенъ въ мѣстата, увеличенъ отъ полугласныйтъ звукъ *ѣ* написалъ је *затажила*, *мажа*, *патъ*, вмѣсто *затѣжила*, *мѣжѣ* и *пѣжъ* и пр.

6) Много пѣти у насъ бук. В и Д между двѣ гласны, отъ бързина въ разговорѣтъ ся искхвърлятъ, како: *кукаѣѣца*, *вдоѣѣца*, *хоѣѣтъ*, *спѣѣтъ* даѣамъ, даѣашъ, даѣатъ, вмѣсто *кукавица*, *вдовица*, *ходитъ*, *сподитъ*, *давамъ*, *давашъ*, *даватъ*, и пр.

7) Вмѣсто *та*, нѣе велиме *таа*.

8) У сѣдытъ Македонскы мѣста, кдѣщо тѣпогласныйтъ

Съ распушеннѣхъ косы по шлеки
 Прокълнуватъ своѣхъ сѣдбини⁹⁾
 Прокълнуватъ чясъ и година.
 Въ прегършки си рожбы държейки,
 И ядны си слъзы¹⁰⁾ лиейки,¹¹⁾
 Расплакал горы планины,
 И Стружки дълбоки¹²⁾ долины.
 Градини и нивы¹³⁾ и дървѣя,
 Расплакала китки¹⁴⁾ и лозя,
 И славеи престана¹⁵⁾ да пѣвить,

звукъ *Ж* ю замѣненъ съ другъ гласъ, тако и бук. *Щ* много пѣти, а въ двепричастіето вѣскогашъ, замѣнена ю съ *К* tylko, а *ЖД* на *Г* такожде tylko, подобны на сръбскыѣ *Ѣ* и *Ѥ* произнесены прѣдъ *Е* или *Н*. како пѣйки, държейки, лиейки, свѣтейки, плеки, свѣки, іаки, сем, туѣ, туѣина; вмѣсто пѣещи, държеещи, лиеещи, или свѣтеещи, или плещемъ, държеещемъ, свѣтеещемъ, плещи, свѣщи, іащи, вѣжды чуждѣ чуждина и пр., како се изговарятъ въ мѣстата, за кѣдѣ ю съчищено настоящево стихотвореніе. Съчинительъ и тука употребилъ мѣстното свое изговаряніе.

9) Съчинительъ сакалъ да употребить по-правилно правописаніе, нъ не го додържалъ вѣсѣждѣ, види по долу година *мел* злоба вода.

10) Ныне никкога не велиме *слъзи*, ами *слъзи*, како и самъ съчинительъ по долу ю писалъ.

11) У насъ не велѣтъ *леѣж* слъзы. ами *ронѣж* слъзы, кое, мыслимъ да е по право; защо дѣйствително слъзытъ се излѣватъ како зѣриа, сѣдвователно се ронѣтъ, а не се лѣѣтъ.

12) У насѣвъ мѣста велиме: *глобокъ*, *глобоки*, *глобамъ*, а не *дълбокъ*, *дълбоки*, *дълбамъ*.

13) Вмѣсто ми. ч. *нивы* ныне употребяваме събирателното *ниѣ* и ми. ч. *ниѣ*.

14) *Китки* по насѣвскы се велѣтъ: зборъ отъ *накитскы* — *набраны* *наседно*, *цѣптя*. А въ Кукушъ *китки* наричатъ и сѣщныѣ цѣвтя, накитскы были тѣе, или не. Съчинительъ употребилъ гы овдѣ съ Кукушкото значеніе.

15) Прѣстанвамъ у насъ значить Тур. *артисвамъ*, а не, како по Ист. Българія, *останвамъ* *отъ* да дѣствуваѣтъ нѣкое дѣйствіе. Ныне вмѣсто неѣжъ рѣчь, велиме: *тихвамъ*. А тука ю употребена по Источно-Българското значеніе.

И слънце предъ нея да греетъ.
 Отъ жалость зорница ся скрѣла,
 И сички ¹⁶⁾ небесны свѣтила,
 И върба си гранки ¹⁷⁾ наведна,
 И рыба изъ вода побѣгна.
 При рожбы вдовица ми страдна,
 Наредватъ ¹⁸⁾ си тажна ⁵⁾ и ядна. —
 За кого та ⁷⁾ космы си корпѣтъ?
 За кого та сълзы си ронятъ ¹¹⁾?
 За мажя ⁵⁾ за деверъ та выка ¹⁹⁾,
 А рожбы за татка за стрѣка.
 Изеде ги градска тъмница,
 Въ приморска, Столица.
 Градъ Струга, градъ Охридъ, преславны!
 Два брата рогени, ²⁰⁾ дваглавни,
 Работници съ вържъ немъртвѣ,
 На злобѣ тѣ ²¹⁾ станахъ ²²⁾ жъртвѣ!

16) Въ мѣсто *сички*, у насъ ꙗе дочювана (запазена) Старо-Българската рѣчь: *еси* по всѣтъ родове: *есѣй*, усѣчено *весѣ*, *всѣ*, *все*; како всѣйтъ *весѣ-градѣ*, *весѣ-денѣ*, *всѣ* земля и пр. съ еднѣ само погрѣшкѣ, оти бук. С излѣгвѣтъ прѣдъ бук. В, како, *свѣйтѣ*, *света*, *свето*, вмѣсто: *есѣйтѣ* и пр. Съчинителѣтъ и тука незадържалъ Македонското изговаряне.

17) По пѣкои мѣста у Макед. вмѣсто: *свѣйка* или *свѣтка*, какшо по други нашескы мѣста велѣтъ, употрѣбаватъ *гранка*, какшо и съчинителѣтъ ни ꙗе писалъ.

18) Вмѣсто нашото *наредвѣтъ*.

19) Овдѣ за хатѣрътъ на по-долныйтъ стихъ, изоставена ꙗе окончателната бук. Т, наспротивъ по-горныйтъ: *течитѣ*, *вечитѣ*, *корпѣтъ* и *ронѣтъ*.

20) Въ Стругѣ и по негдѣ още бук. Д много пѣти ꙗе замѣнена съ Г мелко; како, *рогенѣ*, *люге*; а бук. Т още по много пѣти на К тѣко; како: *бракѣ*, *свакѣ* и пр. вмѣсто: *роденѣ*, *лю дѣн*, *братѣ*, *сватѣ*. А въ Охридѣ само людѣе ся изговарятъ: *мо-ге*. А пакъ въ Кукушъ бук. Т и на други случай ся изговарятъ тѣко подобно на К мелко; како: *пѣтъ*, *дитѣто*, изговарятъ ся *пѣкъ*, *дѣпѣкъ*.

21) Вмѣсто *мѣ*.

22) Нѣе никого на рѣчѣтъ *станахъ* не даваме даденото ꙗ въ

Какъ вѣрно, какъ сложно, зговорно,
 По Бугарско²⁴⁾ поле отборно,
 По поле по то Македонско,
 Широко и чисто Славянско
 Запалени свѣкы държейки,⁸⁾
 На Бугаре²⁴⁾ пать³⁾ тѣ свѣтейки,
 Безъ хитрость, безъ гордость, безъ злоба⁹⁾
 И себе си вѣрни до гроба.
 Сосъ²⁵⁾ сѣрдце смиренно, горещо,
 Тѣ бранѣжа съ слово си вѣщо.
 Народностъ, свободѣ²⁶⁾ народиѣ,
 И вѣрѣ духовниѣ свободниѣ.
 И бѣше имѣ слово такъ²⁷⁾ милно,
 Такъ живо, такъ врело, такъ силно,
 Та се²⁸⁾ що до тога²⁹⁾ бѣ нѣмо,
 Продума³⁰⁾ се мало голѣмо.

стихотвореніево значеніе ами всѣкога велиме : *быдожа* или *ся сто-риѣ*.

23) Въмѣсто : Българско. По повикето мѣста въ М-нія народно то ни име *Бълариинѣ*, ся изроварятъ *Бугариинѣ*.

24) Низъ Македоніиѣ въ Кукушь и по источниѣтѣ му мѣста само употрѣбляватъ окончиіето Е въ ми. ч. за всѣтѣ падежи ; а на противъ книѣ западѣ отъ овой градъ всякога и за всѣтѣ падежи окон. И, како : Бугари, Римляни, и пр. Съчинительѣтѣ писалъ Кукушки, сир. и за винит. п. Е вм. Ы.

25) До Велесѣ нѣгдѣ по западниѣтѣ македон. страны не велѣтъ *сѣсѣ*, ами всѣкѣдѣ *со* или *сѣ* съч. писалъ по велешкы.

26) Всѣкѣдѣ почти по Макед. велиме *слобода*, слободный *вм* *свобода*, свободный.

27) Вм. *така*.

28) Вм. *все* виждѣ бѣл. 1б.

29) По нѣкогажѣ до рѣчѣтѣ *тога* у насѣ приклаватъ едно *й*, та ся чинятъ *тогай*, како Цст-Б-ско *тогази*, кое никога нѣе го не употрѣбывае.

30) На рѣчѣтѣ *думамѣ* нѣе никога не даваме значеніето, дадено ней отъ источниѣтѣ Българи. У насѣ *думамѣ* е равнозиачно съ *сп* *умамѣ* или съ *мыслиѣ*, нѣ съпроводена съ мѣстоним. *сѣ*, *ся*, съ *думамѣ*, и първыѣтѣ двѣ и послѣдніѣ — ва у насѣ ся употрѣбляватъ почти съ истото значеніе. Такожде и *сѣщ*. *дума* никога нѣе

О, братя, дружино ми върна!
 Владыка сосъ върж безвърж,
 Наклевети братя ни славни
 Какъ ³¹⁾ кървници страшни и главни.
 Въ голѣмъ градъ презморскій приморскій,
 Оставиха снага ³⁾ и коски
 А гробъ имъ незнадѣтъ! то ³²⁾ мѣсто
 Премило, предраго, пресвето.

—0—

УТРѢННА ПѢСНЬ.

Стани душе, почни деня,
 Очи си отвори,
 И всытъ връзки на сѣня;
 Сега, ты отхвърли.

* * *

Свѣтливо слѣнце ся яви,
 Почниж пріятенъ день;
 Но ты душе, трепни стани!
 Дѣло си да почнемъ:

* * *

Наука, Божій даръ за насъ,
 Да търсимъ отъ душижъ,

неупотрѣбваме: Прочее *вм.* думамъ пнаме рѣч. *говорѣ* и *говорамъ*, или *велѣж* и *велѣмъ*; а *вм.* дума — рѣчь. Съчинительтъ незадържалъ македонското нарѣчіе, по кое трѣбваше да рѣчетъ; *проговори* а не *продума*.

31) *Вм.* како.

32) У насъ велѣтъ и *тоѣ* виѣсто *тоѣ*.

Съчинительтъ ке ны проститъ за дързостѣжъ, съ коимъ дързнахме да направиме нѣколко языкословни заблѣжки върху нарѣчіето ни, земаещемъ поводъ неговото стихотвореніе.

Въ Кукушъ, 10 Яннуар. 1871,

К. А. П. Шапкаревъ

Като спасеніе за насъ,
Въ тѣхъ простотѣхъ.

* * *

Надъ насъ тя вѣчно ще да бди,
За пашыхъ добринѣхъ;
И всички насъ въ сичкитѣ дни,
Ще въдвори съ хвалѣхъ.

* * *

Съкровища ще намъ дари,
Прѣдъ всячкый славенъ свѣтъ;
И вси свѣтовны добрины,
Съ народиѣхъ славѣхъ, честь.

Деребеевъ

ЦАРЬ ПАУНЪ

Вси животны хвърковати
сѣ на свѣтъ събрали,
Дребни, едри, стары, млади,
Пауна царь избрали,
Защо много гыздавъ былъ
И му лѣщежтъ перата.
Но стѣкы като удобрилъ,
Поема рѣчь враната:
Добрѣ; той ще да царува,
Но ако ни нападне
Орела, какъ ви са види?
Кой ще да ни отбрани?
Тука сичкы наскърбени
Въспрѣхъ са и смутени.

Не трѣба да избирамы
Началници по хубость;

Трѣба да ги разбирамы
Ако иматъ способность.
Не ни трѣбать благородни
Ак' и тѣ не сж способны

С. С. Бобчевъ.

УЧИТЕЛЬ.

Всяко прѣдпріятіе, всяко изобрѣтеніе, било въ науки, искусства или въ търговіѣ зависи отъ развитіето на ума; въ всяко пѣдпріятіе той захваща, той управлява и нему принадлежи успѣха, съ една думѣ той е извора отъ когото ся черпи животната вода за напредѣка и усъвършенствуваніето на човѣческія родъ. Изобретеніето на Телеграфа, на Парахода, на Желѣзныѣ пѣтища и др. много не сж ли станѣли чрѣзъ помощѣ на ума? Наполеонъ-Бонапартъ, като вѣликъ законодатель и Генералъ на 19-ый вѣкъ, не длѣженствували на него своето величіе? Бизмаркъ не длѣжили нему своето възвышеніе? Тѣзи сж фактове, които никой не може отрече; Богъ е надарилъ всичкыѣ човѣцы съ еднакъвъ умъ, отъ тѣхъ ся изисква да го обработватъ и развиватъ за да принесе добры плодове въ своето врѣмя; когато допуснимъ, че човѣцытѣ сж надарены съ подобны умове, то зашто всичкыѣ хора не сж равны? Този въпросъ лесно може ся отгвори кога что помнимъ, че разликата зависи отъ усиліята които едни сж полагали за да го обработѣтъ, а други не; Отъ туй слѣдува че едни — било частны лица, било народы напредватъ и благоденствуватъ, а други теглятъ и отиватъ назадъ.

Това е тѣй за личноститѣ, но когато додимъ до народыѣ какъ може единъ народъ да си развива и обработва ума, за да може да испѣлни длѣжностѣ си, — да помогне за напредѣка на общето човѣчество? разбира ся чрѣзъ ученіе. Нѣ ученіето не ся добыва ако нѣма способны учители, които да обработватъ умственія капиталъ. О колко е похвална и достоуважаема службата на наши-

тъ учители! На тѣхъ глѣда обработваніето на умственното развитіе на новото поколение.

Видѣхмы, че ученіето е най главното нѣщо за напредътка на единъ народъ; Нъ добрия проводникъ на ученіето като е учителя, то учителя е необходимъ за напредваніето на единъ народъ; сега ще видимъ, че за да бжде единъ учитель достойнъ за званіето си какъвъ трѣбва да бжде.

Най главното и първо нѣщо за единъ учитель е да обича и почита службѣтъ си, както всякъ другъ обича и почита чястното си званіе. Обаче виждамы, че въ Българіѣ учителитъ нарѣдко обичаѣтъ службѣтъ си, а по рѣдко ся почитатъ отъ обществото; нъ азъ въ този въпросъ не включвамъ всичкитъ учители, защото до сега въ Българіѣ сж ся явявали мнозина достойни учители, които сж съзнавали длѣжността си и ся сполучвали въ знаіето си; Отъ що става това? Отъ това че повечето отъ учителитъ незнаѣтъ наздраво назначеніето си, нъ мислятъ, че учителството е най долнието нѣщо, и така като уценяватъ самы значеніето си, разбира ся че и другитъ ще ги пренебрѣгаватъ. Да видимъ обаче какво е назначеніето на учителя? Всякоя друга служба има нѣкакви си прѣдѣлы, нъ за учителството нѣма, защото нему е прѣдядено развитіето на ума, който е нѣмалъ и неще да има никога прѣдѣлъ за усъвършенствуваніето си. Този който ся занимава съ живопись трѣбва да знае кои сж были главнитъ живописцы и да слѣдва тѣхнія нѣтъ ако ще да напредне, нъ учителя трѣбва да прѣобрьща всичкія свѣтъ, отъ създаіе міра до сега, той трѣбва да издири морето и облацѣтъ всяко искусство и всяка наука трѣбва да му сж извѣстны, това показва че нетовѣтъ службѣ нѣма прѣдѣлы; той не трѣбва да ся сравнява съ единъ простъ строителъ на органи, защото той има да прави съ единъ по труденъ органъ — умъ, съ тысяща тысящы разнообразны струны и всякоя да издава тысяща разны звукове. Той не трѣбва да ся сравнява съ единъ Герой, защото послѣднія обладава царства, които можѣтъ падна слѣдъ смрътътъ му, нъ учителя обладава царството на ума, което никога не пада и на което слѣдствіята сж вѣчны. Той не трѣбва да ся сравнява съ единъ законода-

тель, неговата служба е по голѣма, първия управлява царства и издава закони, а втория го е научилъ на всичко това т. е. какъ да управлява царства и да издава закони.

И тъй службата на учителитѣ е по важна отъ горѣ-спомѣнятыѣ; тѣ трѣбва да ся гордѣятъ и да смѣтатъ себе си по горни отъ най достойныѣ и вѣлики завладѣтели, отъ най дълбокыѣ мыслители, отъ най обширныѣ изслѣдователи, защото тѣ сж положили началата. Човекъ прогласенъ за най мъдръ отъ Делѣйскія Ораклѣ бѣше учитель; нѣ защо? защото знаеше важностьта на тѣзи службѣ. И учителитѣ на образованыѣ държавы ся гордѣятъ съ службѣта си, защото знаятъ что имъ е прѣпорѣчено, нѣ така не е на всѣде както и въ Българіѣ, затова най главното и най важното нѣщо за учителитѣ е да знаятъ какво имъ е назначеніето и тогава тѣ ще работятъ съ смѣлость и рѣдостъ и слѣдователно ще на-прѣдѣятъ.

Но за да ся достигне правиленъ успѣхъ учителя — трѣбва да ся пази да не приучва ученицыѣ си на подръжніе, но на независимо размышленіе. За жалость обаче това ся поддържа отъ мнозина учители, които каратъ ученицыѣ си да учѣтъ урока си на изустъ като Папагалы, безъ да разбиратъ нищо, и какво ся ползватъ отъ това горкыѣ ученицы? съвсѣмъ нищо; защото съ това ума ся не обработва, нѣ повече и повече ся затѣпява. При това още виждамы, че Богъ е отличилъ само чело-вѣка съ умъ и размышленіе, ако чело-вѣкъ бѣше само да поддържава, то Богъ щѣше го направи Маймуна а не чело-вѣкъ; И още ако ученика ходи на училището само за подръжніе, то това никакъ не му трѣбва, защото малкото дѣте у дома си е най голѣмия подражателъ, той научва майчиния си языкъ само отъ подръжніе и запомненіе когато училището е да си обръща ума и да ся научи да мисли; учителя не трѣбва да земе една машина и да покаже на ученика, че тази машина върши тѣзи службѣ и като завъртишь това витло (бурма) ще сполучишь жѣлѣмѣта цѣль; Той самъ трѣбва да я разчлѣни да прѣброи колко зѣбцы и колела има едно по едно и послѣ да раскаже причинѣта и пачина по които машината извър-

шва службата си; такъвъ учитель може да научи учениците си да мислятъ и да разбиратъ. При туй учителя не трѣбва да направи единъ примѣръ, безъ да докаже правилата по които ся прави, нито пакъ да учи учениците си така, защото подобръ е единъ ученикъ да не знае единъ примѣръ, отъ колкото да го знае бѣзъ да знае по кои правила ся прави; и това е единъ голѣмъ знакъ на подраженіето и безъ да продължававъ повече върху тѣзи точки, азъ щѣ кажа, че това е единъ твърдъ голѣмъ порокъ мѣжду масата на учителитъ не само въ България, нъ и въ други мѣста и когато го искоренятъ, само тогава ще ся нарѣкжтъ достойни и истинни учители.

Освѣтъ това, има много учители, даже и отъ учениците, които като не обичатъ да разказватъ много на кой да е былъ урокъ, ся ограничаватъ само съ това което е писано въ книгата нъ това не служи никакъ за обработваніето на ума, защото ученикътъ може въ къщитъ си да чете и не му трѣбва учитель, нъ именно учителя трѣбва да разказва повече нѣщичко отъ колкото е писано въ книгата, а особенно Българскитъ учители сж длъжни да правятъ това, защото ний нѣмамы никакви книги които да помагатъ на ученика. А тия учители, които знайтъ нѣкои отъ европейскитъ язици трѣбва да разказватъ по напространно за да спомогатъ на нещастнитъ ученицы.

Сега да видимъ какъвъ трѣбва да бѣде учителя. Учителя колкото и да е ученъ и колкото добръ да учи, ако бы да нема добъръ характеръ, той за въ България не струва нищо; защото днесъ у насъ ся учаква учителя да бѣде образецъ на всичко: Правствениость, добро поведеніе и всичко което е потребно за единъ добродѣтеленъ чловѣкъ, затова при избираніето на учителя трѣбва да глѣдатъ и характера му —, той трѣбва да има христіански характеръ. Нъ ще кажете защо? самата дума учитель значи чловѣкъ, който учи ученіе или прѣмудрость, защото мѣдроститъ ся прѣдобыва чрѣзъ ученіе; нъ знаймы, че началото на прѣмудроститъ е страхъ Господень, и затова като е службѣтъ на учителя да учи, той трѣбва да ги научи първо и първо да иматъ страхъ Господень и само тогава ученицитъ ще да избѣгватъ отъ

злонравнитѣ примѣры и ще ся покоряватъ на учителитѣ. Нѣ нѣкои щж кажатъ, че попозитѣ учятъ на страхъ Господень. Да, има такыва попове въ България, нѣ ако погледнемъ пакъ на масажтж на попозитѣ днесъ за днесъ, и ако остане само на тѣхъ да учятъ това нѣщо, а учителитѣ да го не зиматъ никакъ въ внимание, то тѣжко и горко на Българскія народъ. И освѣнъ това учителитѣ трѣбва да иматъ нравственностъ, добро поведение и всичко друго което е потребно за учителскятж службж; и ако нѣматъ тѣзи качества и не даватъ добры примѣры на ученицитѣ си освѣнъ учение да мислятъ поне че не даватъ и лоши. Тѣмъ е прѣпорѣчено учение и въслытаніе, и ако не даватъ добры примѣры да ся увѣрени че давайтъ лоши.

Учителя като има тѣзи добри качества трѣбва да знае добръ прѣдмѣта, който ще прѣподава, зачтото не е чудно чтото да намѣримъ единъ който да занимава кое да е было искусство безъ да знае началата върху които ся основава искуството му, тѣй сжщо можемъ намѣри единъ който ще земе геометрическо прѣдложение и ще го приложи на нѣкой тригонометрически примѣръ безъ да може да го докаже; нѣ така учителя не трѣбва да знае прѣдмѣта си, зачтото и ученицитѣ му щж зематъ неговото знаіе, той трѣбва да знае не само за всичкитѣ фактове на прѣдмѣта, нѣ оиде причинитѣ на тѣзи фактове, слѣдствіята, приложеніето имъ, и всяко нѣщо потребно за съвършенното уразумѣніе на единъ прѣдмѣтъ; Но не стига само да знае учителя прѣдмѣта си добръ. Като го знае остава нужда да го съобщава точно и ясно. Нѣ ще кажете защо? Защото учителя е като единъ проводникъ на учение на необработенія ученическый умъ: нѣ на единъ необработенъ умъ какъ може да му ся даде да разбѣре? съ высокы думы и сплѣтены фразы! Не! на противъ съ точны мысли и ясенъ языкъ. Ето защо единъ учитель трѣбва да притѣжява и това качество. Нѣ съ това азъ не щж да докажж, че той трѣбва да не говори краснорѣчиво а пакъ нищо да не казва, зачтото има много хора които говорятъ краснорѣчиво и много време за единъ прѣдмѣтъ безъ да имъ ся разбѣре нѣщо, когато

(Слѣдува)